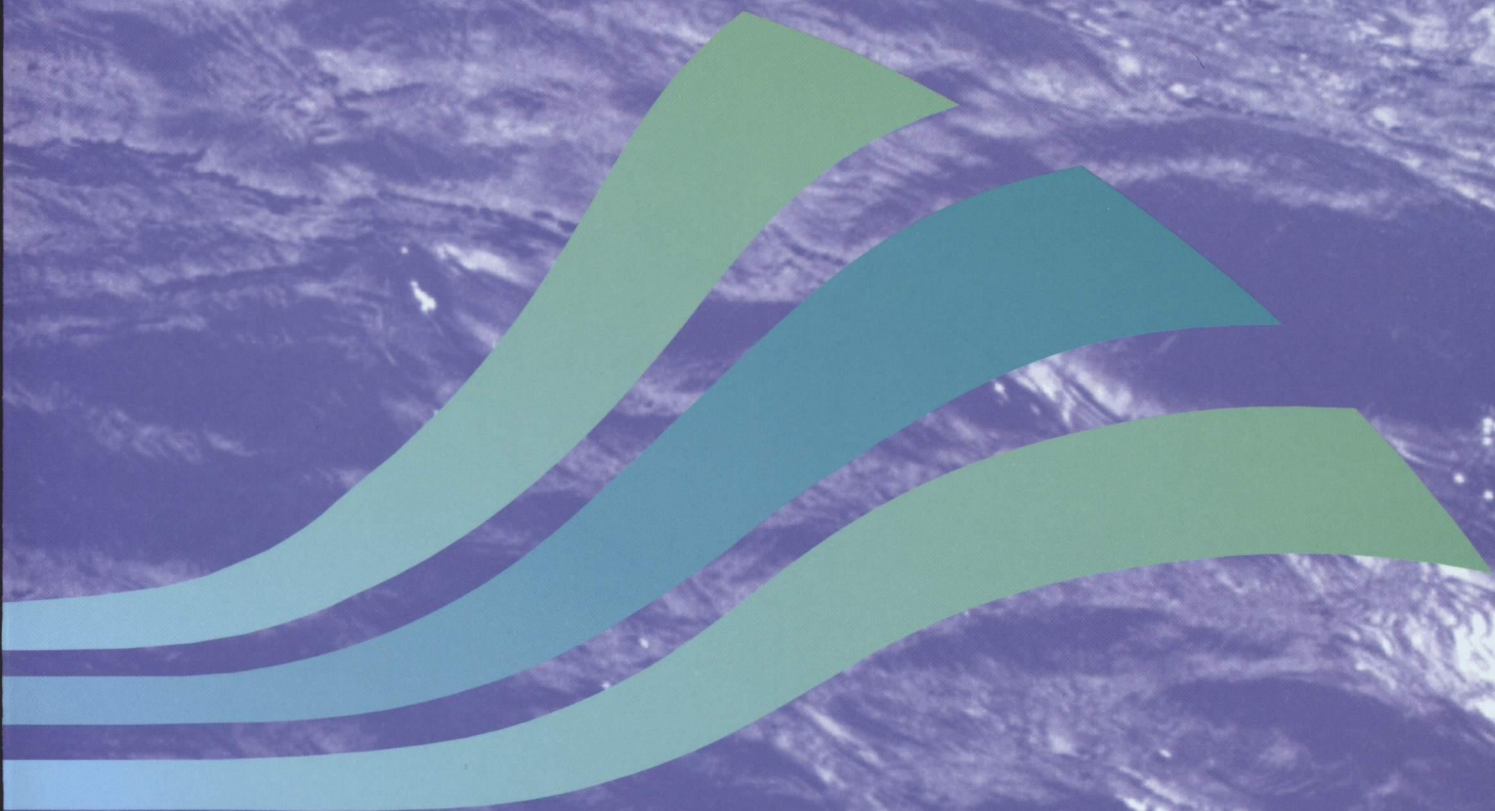

Nota van reacties en commentaar

bij de notitie *Stand van zaken Ruimte voor Rijntakken*

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
Directie Zuid-Holland
Bibliotheek

WB300-29

Nota van reacties en commentaar

bij de notitie *Stand van zaken Ruimte voor Rijntakken*

Bijlage bij het advies van de Bestuurlijke Begeleidingsgroep
Ruimte voor Rijntakken aan de voorzitter van de Stuurgroep
Deltaplan Grote Rivieren, mevrouw J.M. de Vries, staatssecretaris
van Verkeer en Waterstaat.

Arnhem, februari 2000

Inleiding

In april 1999 is de notitie *Stand van zaken Ruimte voor Rijntakken* gepubliceerd. Deze notitie was bedoeld om de technisch-inhoudelijke resultaten van het onderzoek te presenteren en een discussie los te maken die mede richting zou kunnen geven aan het advies. In dit kader zijn voorlichtingsbijeenkomsten gehouden voor overheden, burgers en belangengroeperingen. Hoewel het tot op heden niet om een formele procedure gaat, zijn schriftelijke adviezen en reacties gevraagd en verzameld en heeft de bestuurlijke begeleidingsgroep hierover een standpunt ingenomen. Een beknopt overzicht is opgenomen in deze nota, welke als bijlage onderdeel uitmaakt van het Advies Ruimte voor Rijntakken. Achterin de nota is het advies van de klankbordgroep Ruimte voor Rijntakken opgenomen, met het antwoord van de Bestuurlijke Begeleidingsgroep.

Hoofdpijnen

Uit de adviezen en reacties blijkt brede maatschappelijke steun voor de doelstelling om tot een veilige opvang van hogere maatgevende afvoeren te komen door middel van rivierverruiming. Onderschreven wordt dat dit uitgangspunt moet zijn voor de te nemen maatregelen. Daarnaast wordt veelvuldig aandacht gevraagd voor regionaal maatwerk, samenwerking, duidelijke procedures, schaderegelingen, zorgvuldige omgang met cultuurhistorische waarden, de landbouwstructuur, grondwatereffecten en een zo goed mogelijke match tussen natuurontwikkelingsareaal en uiterwaardverlaging. Over de noodzaak en acceptatie van een koppeling tussen uiterwaardverlaging en delfstoffenwinning (omputten) lopen de meningen uiteen. Een veel geuite wens is dat maatregelen zo worden uitgevoerd dat in het betreffende gebied zo lang mogelijke geen nieuwe hoogwaterbeschermingsmaatregelen nodig zijn.

Een aantal opmerkingen en vragen in de schriftelijke reacties gaat over specifieke objecten of plaatsen in een bepaalde uiterwaard. Deze onderwerpen overschrijden over het algemeen de reikwijdte van het advies, dat nog geen uitspraken kan doen over het al dan niet doorgaan van concrete maatregelen op inrichtingsniveau. Deze vragen zullen in de feitelijke, formele planprocedure beantwoord moeten worden. Deze procedure begint met vooroverleg en communicatie over een startnotitie. De startnotitie is onderwerp van een inspraakprocedure. In het advies geeft de Bestuurlijke Begeleidingsgroep prioriteit aan de integrale planvorming voor de Waal. Wanneer het advies op dit punt wordt overgenomen betekent het dat voor de Waal het eerst een startnotitie zal worden opgesteld.

Overzicht van reacties en commentaar

Onderstaand overzicht geeft per organisatie of persoon een samenvatting van de schriftelijke reactie op de notitie Stand van zaken Ruimte voor Rijntakken, gevolgd door een kort commentaar namens de Bestuurlijke Begeleidingsgroep Ruimte voor Rijntakken.

		<i>R = reactie</i>
Reactie van:		<i>C = commentaar</i>
		<i>Aandacht wordt gevraagd voor beantwoording van reacties in een open proces.</i>
Inspecteur Ruimtelijke Ordening Oost (IRO)	(R1)	<i>Voorgesteld wordt de procedures voor uitvoering van rivierverruimingsingrepen nader te onderzoeken en daarin naast de Rijksprojectenprocedure ook het huidige ruimtelijk ordeningsinstrumentarium in te betrekken.</i>
	(C1)	<i>Een landelijke werkgroep heeft hiernaar in opdracht van de SDGR een onderzoek uitgevoerd. De RPP maakt gebruik van het huidige ruimtelijk ordeningsinstrumentarium, maar beoogt een procedurewet te zijn die coördinerend bevoegd gezag en bundeling van procedures regelt omwille van tempo en transparantie.</i>
	(R2)	<i>Daarnaast wordt voorgesteld de randvoorwaarden op hun effecten tegen het licht te houden en/of opnieuw te bezien / beoordelen, ten bate van een evenwichtige belangenafweging tussen scheepvaart en natuur en andere functies.</i>
	(C2)	<i>Om in relatief kort tijdsbestek de planstudie Ruimte voor Rijntakken uit te voeren en een advies te formuleren is uitgegaan van een aantal vaste randvoorwaarden. Deze worden in de toelichting bij het advies genoemd. In verband met de bevindingen uit de Integrale Verkenningen Benedenrivieren wordt ten aanzien van de afvoerverdeling gesteld dat een nationaal onderzoek naar de consequenties van een andere afvoerverdeling van belang is. De toelichting bij het advies gaat hier op in.</i>
	(R3)	<i>In overweging wordt gegeven de cultuurhistorische en hoge landschappelijke waarden veilig te stellen onder de nadrukkelijke voorwaarde dat de veiligheid niet in het gevaar komt en dat geen ongewenste bebouwing in de uiterwaarden wordt neergezet. Uitgekiend ontwerpen volgens alternatief 3 als hoofdalternatief heeft de voorkeur.</i>
	(C3)	<i>Het advies gaat uit van het kader zoals geschetst in de Vierde nota Waterhuishouding. Daarin wordt gesteld dat bij het nemen van maatregelen landschap, natuur en cultuurhistorische waarden zoveel mogelijk worden ontzien en geïntegreerd. T.a.v. ongewenste bebouwing blijft de beleidslijn Ruimte voor de Rivier van toepassing. Deze wordt na evaluatie opgenomen in de Vijfde nota Ruimtelijke ordening, met PKB-status. In het advies wordt aangegeven dat karakterverschillen tussen de verschillende Rijntakken en riviertrajecten reden zijn voor differentiatie in het maatregelenpakket. Uit het oogpunt van kostenbesparing en ruimtelijke kwaliteit pleit het advies voor een uitgekiend ontwerp. Daarbij speelt tegelijkertijd de wens om in één keer een zo groot mogelijke verruiming te bereiken, zodat nieuw ingrijpen zolang mogelijk voorkomen wordt en de benodigde flexibiliteit in het riviersysteem ontstaat. Beide doelstellingen worden bij de planvorming betrokken in de keuze van de soort en de omvang en vormgeving van maatregelen.</i>
	(R4)	<i>Geef in advies aan welke locaties voor retentie in aanmerking komen zodat overheden maatregelen kunnen treffen om deze</i>

gebieden ook ruimtelijk veilig te stellen. Daarvoor moeten ook de omvang, ruimtelijke verankering en consequenties worden aangegeven.

(C4) Rivierverruiming is de meest structurele en duurzame manier om hoge waterstanden te beperken. Er zijn echter grenzen aan de mogelijkheden om steeds maar meer water door de rivieren af te voeren. Knelpunten liggen in de eerste plaats in benedenstroomse gebieden. Wanneer in de toekomst afvoeren daadwerkelijk nog verder toenemen, is het noodzakelijk water vast te kunnen houden. Geadviseerd wordt om retentiegebieden te reserveren door middel van het spoor van de Vijfde nota Ruimtelijke Ordening. Daarin wordt ook het ruimtelijk beleid voor deze gebieden uitgewerkt. De betrokken gemeenten, provincies, waterschappen en departementen leveren daarvoor hun inbreng. Het advies RVR benadrukt het belang van deze ruimtereservering. Er wordt verwezen naar de resultaten uit de RVR-verkenning naar retentiegebieden, waarbij de beste mogelijkheden worden gezien in het gebied van de Deltakop (omgeving splitsingspunten, KAN).

(R5) *Geef in het advies concreter aan binnen welk beleidskader keuzes en maatregelen met betrekking tot grondverwerking moeten plaatsvinden. Een rol spelen het Bouwstoffenbesluit, de Ministeriële Vrijstellingsregeling Grondverzet en het bestaande kader van de Wet Bodembescherming (de saneringsregeling).*

(C5) Het advies geeft aan dat toepassing van dergelijke regelgeving conform de beleidsregel Actief Bodembeheer een voorwaarde is voor een reële en betaalbare aanpak van rivierverruiming en natuurontwikkeling. Actief bodembeheer is gericht op verwerking van onbruikbare en deels diffuus verontreinigde uiterwaardgrond in het gebied waar de grond vandaan komt. Dit moet leiden tot een milieuverbetering voor het gebied en beheersbare kosten.

Stuurgroep NURG (R1) *Tast de integraliteit van RVR-plannen niet aan in verband met hoge kosten. Er is behoefte aan een visie Natuur, landschap en cultuurhistorie voor de Rijntakken. Samenhangend streefbeeld is noodzakelijk.*

(C1) Het advies gaat uit van een duurzaam maatregelenpakket. Een verschil tussen gereserveerde en benodigde gelden wordt geconstateerd. De oplossing wordt gezocht in het beperken van de kosten en het genereren van aanvullende budgetten en particuliere investeringen. Dit mede uit het oogpunt dat het maatregelenpakket ook bijdraagt aan doelstellingen als natuurontwikkeling, recreatie en delfstoffenwinning. In het advies wordt in algemene zin dus niet gekozen voor een minder integraal maatregelenpakket. Wanneer tijdens de planvorming de kosten voor een bepaalde integrale maatregel niet in verhouding blijken te staan tot de beschikbare gelden en de te verwachten baten ligt het in de rede om in dat geval voor een meer sobere maatregel te kiezen.

T.a.v. een samenhangend streefbeeld zie volgende opmerking (R2/C2).

(R2) *De provincies dienen een nadrukkelijke rol te krijgen bij het opstellen van een ecologisch ontwikkelingsperspectief, mede gelet op het door LNV uitgebrachte programma beheer. Deze visie moet ontwikkeld worden in een samenwerkingsverband. Voorgesteld wordt om in projectgroep NURG een voorstel van aanpak op te stellen.*

(C2) Provincies zijn reeds betrokken bij de activiteiten voortkomend uit het Programma Beheer. Van belang bij het opstellen van een ont-

- wikkelingsperspectief is een evenwichtige inbreng van ecologische en rivierkundige deskundigheid. Het perspectief moet ook passen in een breder landschappelijk, ruimtelijk beleid voor het rivierengebied. Een dergelijk perspectief dient vooral voor de afweging van maatregelen in concrete planvormingsprojecten (rivierverruiming, natuurontwikkeling en andere ontwikkelingen) en kan in de komende periode worden opgesteld. Een plan van aanpak van de projectgroep NURG wordt in de vervolgfase van groot belang geacht.
- (R3) *Het draagvlak voor veiligheid kan wegglijden. Een integrale aanpak en kiezen voor winwinsituaties is daarom noodzakelijk. Gepleit wordt voor een centrale rol voor uiterwaardmaatregelen. Geen voorkeur voor civieltechnische maatregelen, is uiteindelijk budgettair een nadeel.*
- (C3) In het advies wordt een voorkeur uitgesproken voor duurzame maatregelen, die ook hun nut afwerpen voor andere functies dan hoogwaterbescherming. Uit dat oogpunt wordt de voorkeur gegeven aan herinrichting van het winterbed door lokale dijkverlegging, aanpak van knelpunten en uiterwaardverlaging. Hiermee ontstaan onder andere kansen voor natuur- en landschapontwikkeling en daaraan gekoppelde recreatie. Van bestaande hoge LNC-waarden wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt. Deze moeten zo veel mogelijk worden ontzien en geïntegreerd. In hoeverre de kansen voor andere functies gerealiseerd kunnen worden hangt mede af van de beschikbare financiële mogelijkheden en de rivierkundige speelruimte.
- (R4) *Geef in advies geen eindtoestand weer, doorkijk voor langere termijn moet meewegen.*
- (C4) Het advies stelt nadrukkelijk dat de maatregelen voor hoogwaterbescherming voor de komende vijftien jaar gezien moet worden tegen de achtergrond van mogelijk verder toenemende afvoeren door bijvoorbeeld klimaatverandering. In dat verband wordt een aantal uitspraken gedaan over maatregelen in Duitsland, het creëren van zoveel mogelijk ruimte daar waar ingrepen in het winterbed plaatsvinden en het reserveren van binnendijkse ruimte voor het vasthouden van water (retentiegebieden).
- (R5) *Gepleit wordt voor maatregelen op een zo groot mogelijk oppervlak. De natuur hoeft dan minder nat te worden. NURG-budget en veiligheidsbudget kunnen elkaar dan versterken.*
- (C5) In het advies wordt niet gekozen voor maatregelen op een zo groot mogelijk oppervlak maar voor maatregelen op locaties waar dat voor de veiligheid nodig en op een duurzame wijze mogelijk is. Tevens wordt voorgesteld de overlap tussen natuurontwikkeling en rivierverruiming te optimaliseren. Voorgesteld wordt om uiterwaardverlaging zoveel mogelijk te combineren met reeds begrensde gebieden en wanneer daarbuiten maatregelen nodig zijn zonodig en zo mogelijk de begrenzingenplannen aan te passen. Hiermee worden de investeringen in natuurontwikkeling en rivierverruiming zoveel mogelijk gecombineerd en wordt extra ruimtebeslag voor de landbouw (ten opzichte van het tempo van de EHS) zoveel mogelijk beperkt.
- (R6) *Advies moet 2 mogelijkheden openlaten inzake grondverwerving:*
 1. toepassing van onteigening indien noodzakelijk voor veiligheid;
 2. maatwerk d.m.v. overleg en diverse instrumenten waar dit aan de doelen kan bijdragen.*Advies dient een functionele of liever nog een geografische fasering aan te brengen. Dit geeft ook meer duidelijkheid over positie*

- grondgebruikers.
- (C6) Op beide zaken wordt in het advies ingegaan. Voorgesteld wordt onteigening wel mogelijk te maken maar pas in laatste instantie in te zetten. Daarvoor moeten de wettelijke mogelijkheden aanwezig zijn.
- Het advies geeft een prioritering voor de uitvoering van maatregelen. Prioriteit wordt gelegd bij de Waal, gevolgd door de overgangsgebieden (benedenstroomse trajecten), de Nederrijn/Lek en Deltakop en als laatste de IJssel (bovenstrooms van Wijhe). Op het niveau van uiterwaarden wordt niet aangegeven of en wanneer er maatregelen zullen worden voorbereid. Zover kan het advies niet reiken. Dergelijke besluiten komen aan de orde in de formele planvorming met de daarbij horende communicatie, inspraak en rechtsbescherming.
- Provincie Gelderland,
mede namens provincies Overijssel,
Utrecht en Zuid-Holland
- Ondersteuning voor het uitbrengen van de notitie "Stand van zaken" Ruimte voor Rijntakken. Gehecht wordt aan intensieve communicatie.
- Rivierverruiming is goed middel voor duurzame hoogwaterbescherming
- (R1) Het moet goed mogelijk zijn om aan de maatregelen voor veiligheid meerwaarde te ontleen voor andere functies.
- (C1) Zie IRO (C3) en Stuurgroep NURG (C3) en (C5).
- (R2) Rekening gehouden moet worden met maatregelen boven- en benedenstrooms. Er is een samenhang met de discussie voor de 5de nota R.O. en met maatregelen voor hogere afvoeren. Zorg dat maatregelen niet contraproductief zijn bij een andere waterverdeling.
- (C2) Het advies gaat hier uitgebreid op in. Randvoorwaarden zijn gesteld voor benedenstroomse effecten en de afvoerdeling. De relatie wordt gelegd met maatregelen in Duitsland, de problematiek in Benedenrivieren en IJsseldelta/ IJsselmeer en het reserveren van binnendijkse ruimte.
- Zie verder IRO (C2), (C4).
- (R2A) Neem studie andere waterverdeling ter hand.
- (C2A) Zie IRO (C2).
- Het advies gaat hier nader op in.
- (R3) Er zijn mogelijkheden voor maatwerk met inzet van het huidige instrumentarium. Aandacht voor marktwerking, zoals 'saldering' is gewenst (ontwikkeling van een functie in de uiterwaard koppelen aan een rivierverruimingstaakstelling). Uitvoering van specifieke maatregelen op de manier zoals ook dijkverbetering is uitgevoerd.
- (C3) Voor de samenwerking met het bedrijfsleven wordt aandacht gevraagd in het advies. Hiertoe zijn reeds contacten gelegd, mede om de mogelijkheden voor publiek private samenwerking verder te verkennen. Saldering (mits het gaat om riviergebonden functies) is een werkwijze waarmee draagvlak kan worden gecreëerd.
- In het advies wordt grote waarde gehecht aan samenwerking bij het uitwerken van plannen en het uitvoeren van maatregelen.
- In het advies wordt aangegeven dat de procedurele inbedding een belangrijke voorwaarde is voor samenhang tussen maatregelen en zekerheid over de doorwerking daarvan. Samenwerking en maatschappelijk draagvlak worden van het grootste belang geacht.
- De te kiezen procedure moet garanderen dat
- maatregelen tijdig gerealiseerd worden;
 - er op nationaal en regionaal niveau samenhang tussen de maat-

- regelen is;
 - regionaal maatwerk door middel van detaillering per traject mogelijk is;
 - alle overheden bij besluitvorming betrokken zijn ;
 - heldere communicatie en rechtsbescherming mogelijk is.
- Op grond hiervan wordt in het advies gekozen voor de (nog in ontwikkeling zijnde) Rijksprojectenprocedure.

Provincie Overijssel

- Zie ook de hierboven opgenomen reactie, ingediend door provincie Gelderland.*
- (R6) *In de IJssel is ophoogzand en in beperkte mate klei voorhanden. De ophoogzandmarkt zal bepalend zijn voor afzetmogelijkheden. Er wordt van uitgegaan dat ontgronden in de uiterwaarden beperkt blijft tot wat voor veiligheid nodig is. Voor het vrijkomen van substantiële hoeveelheden is overleg nodig in het kader van bundelingsbeleid centrale zandwinningen.*
- (C6) *Deze zaken zijn aan de orde gesteld in het advies.*
- (R7) *Met uitkiend ontwerpen zal de spanning met natuurdoelen moeten worden opgelost. Zo niet dan is compensatiebeginsel natuur, bos en landschap van toepassing.*
- (C7) *Deze opmerking is opgenomen in het advies.*
- (R8) *Alleen klasse 1 t/m 3 kan binnen plangebied worden hergebruikt. Milieuwinst langs de IJssel is te behalen door klasse 4 te bergen in depot IJsseloog.*
- (C8) *Met de beleidslijn Actief Bodembeheer wordt beoogd om ook voor klasse 4 (indien het diffuus verontreinigd riviersediment betreft) een passende oplossing te vinden in het rivierbed zelf. Voor de benedenloop van de IJssel is, gezien de nabijheid van IJsseloog, een inhoudelijke en financiële afweging aan de orde tussen verwerking van diffuus verontreinigde uiterwaardgrond (inclusief klasse 4) in beschikbare of nieuw te creëren bergingsruimte in het winterbed of IJsseloog.*
- (R9) *Extra aandacht vergt de situatie bij Kampen, mede in verband met het overschrijden van het winterstreefpeil in het IJsselmeer.*
- (C9) *Het traject bij Kampen verdient inderdaad extra aandacht, het advies gaat hier op in. De taakstelling en mogelijkheden voor rivierverruiming in dit gebied zijn mede afhankelijk van het IJsselmeerpeil. Hoe dit peil in de toekomst beheerd moet worden is onderwerp van de studie Waterhuishouding in het Natte Hart. Deze studie bevindt zich nog in de verkennende fase. De beslissingen over het IJsselmeer zullen betrokken moeten worden bij de concrete planvorming voor rivierverruiming in de IJsseldelta.*

Vereniging
Nederlandse
Riviergemeenten
(VNR)

- (R1) *De VNR ziet een ontwikkeling van samenwerking en ondersteunt oproepen vanuit de kring van gemeenten om trajectsgewijs met de betrokken overheden aan tafel te gaan zitten. Dit aangevuld door bestuursstructuren op regionaal en landelijk niveau (vergelyk Stuurgroep Deltaplan Grote Rivieren).*
- (C1) *In het kader van de voorgestelde Rijksprojectenprocedure kan de rivier opgedeeld worden in deelgebieden en trajecten. Een voorstel wordt gedaan voor bestuurlijke begeleiding op nationaal niveau en op het niveau van deelgebieden.*
- Zie ook Provincie Gelderland (C3)*
- (R2) *Vraag de Staatssecretaris om op internationaal niveau te blijven aandringen op samenwerking bij het oplossen van de hoogwaterproblematiek. De VNR neemt aan dat besluitvorming over*

- Maaswerken, RVR, IVB en WIN zal laten zien dat Nederland niet schroomt haar verantwoordelijkheid te nemen.*
- (C2) Dit is in het advies opgenomen.
- (R3) *Wees zorgvuldig bij gebruik van mogelijkheden buiten het winterbed voor maatregelen in verband met grotere afvoeren van 17.000 a 18.000 m³/s. In het advies moet de aandacht hiervoor niet verslappen en goede samenwerking tussen de overheden is een vereiste.*
- (C3) In het advies wordt sterk benadrukt dat in verband met mogelijk toenemende afvoeren in de toekomst, in overleg tussen betrokken overheden ruimtelijke reserveringen moeten worden gemaakt. Zie IRO (C4) en provincie Gelderland (C2).
- (R4) *De kostenkant van het project baart zorgen. Terugkomen op de randvoorwaarde van de EHS is niet acceptabel. Uiterwaardverlaging is zonder het systeem van omputten erg kostbaar. Als dit financiële probleem niet in voldoende mate wordt opgelost zal de vrijheid van handelen in de realiseringsfase minimaal en niet in het belang van een verantwoorde inrichting van het gebied blijken te zijn. Het is dringend noodzakelijk vast te stellen aan welke eisen 'verantwoord omputten' moet voldoen.*
- (C4) Het kunnen verwerken van de vrijkomende specie is inderdaad een belangrijke voorwaarde voor het mogelijk maken van uiterwaardverlaging. Het advies geeft dit aan. In het kader van de herziening van het Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen (SOD) worden eisen voor omputten geformuleerd, welke in het provinciale ontgrondingenbeleid zullen worden uitgewerkt.
- Gemeente Amerongen
- (R1) *De natuurontwikkeling in de Amerongse Bovenpolder sluit ogenschijnlijk goed aan op de algemene lijn van de notitie. In de toekomst moet in principe de mogelijkheid blijven bestaan om te bezien of ook (nieuwe) ruimtelijke ontwikkelingen, ook niet riviergebonden, gerealiseerd kunnen worden, zoals bijvoorbeeld het Kraanmachinistenschoolterrein in Elst.*
- (C1) Het betreft hier een niet-riviergebonden functie die als zodanig door de beleidslijn Ruimte voor de Rivier zal moeten worden getoetst. De beleidslijn blijft tijdens en na de uitvoeringsperiode van RVR van kracht en wordt opgenomen in de Vijfde nota Ruimtelijke Ordening.
- (R2) *De gemeente gaat er vanuit dat zij op de hoogte wordt gehouden van de stand van zaken en reactiemogelijkheden. Voldoende communicatie is een voorwaarde voor draagvlak voor en slagen van dit soort projecten.*
- (C2) Hiervan kan worden uitgegaan, zie ook VNR (C1). Namens de gemeenten is de Vereniging Nederlandse Riviergemeenten vertegenwoordigd in de Bestuurlijke Begeleidingsgroep RVR. In dat kader wordt in samenwerking met het RVR-secretariaat teruggekoppeld over de voortgang. Daarnaast heeft de gemeente een eigen directe wettelijke betrokkenheid wanneer formele planvorming binnen haar gebied plaatsvindt.
- Gemeente Arnhem
- Het gaat om een plan dat vraagt om een totale integratie van visie en afweging per rivierdeel en integratie van visieontwikkeling, planvorming en uitvoering. Rond Arnhem spelen de projecten Bakenhofsedijk, Spoorbrug Oosterbeek, herinrichting Rosandepolder en de Hondsbroeksepleij. Opgemerkt wordt dat Rijkswaterstaat nog initiatief zal nemen voor een projectgroep t.b.v. een herinrichtingsplan*

	<i>Stadsblokken/Meinerswijk.</i>
(R1)	<i>In het kader van deze plannen en het advies Ruimte voor Rijntakken is zowel hydrologisch-technische samenhang van belang als samenhang vanuit stedelijke-, landschappelijke- en natuurfuncties met aansluitend daadwerkelijke realisatie. Dan kunnen de ontwikkelingen in het winterbed als eenduidige koers in de ontwikkeling van de stad worden meegenomen en ingebed.</i>
(C1)	<i>Het advies zal aandacht vragen voor een goede (landschappelijk) inpassing van de maatregelen, zie o.a. ook de beantwoording (C2) bij NURG en (C3) bij IRO-Oost. Het maatwerk op het niveau van het gemeentelijke gebied zal in overleg met de gemeente binnen de genoemde projecten tot stand moeten worden gebracht, waarbij de gemeentelijke visie op een samenhangende ruimtelijke ontwikkeling van belang is.</i>
Gemeente Bemmelen	<i>Geen op- of aanmerkingen.</i>
Gemeente Deventer	<i>Het is goed dat er in RVR ook gekeken wordt naar recreatie, landschap, natuur etc.</i>
(R1)	<i>Wens om uiterwaard t.o. binnenstad niet te verlagen i.v.m. aanwezigheid camping en cultuurhistorische waarde v.d. Worpplantsoen. In alternatief 1 komt dit gebied voor als zoekgebied.</i>
(C1)	<i>Tijdens de feitelijke planvorming zal moeten blijken of deze wens te verenigen is met de veiligheidsdoelstelling. LNC-waarden vormen een belangrijk aandachtspunt bij de planvorming, IRO (C3).</i>
(R2)	<i>Wens om het uitzicht van linker oever op de rechter oever te behouden en omgekeerd.</i>
(C2)	<i>Tijdens de feitelijke planvorming zal moeten blijken of deze wens te verenigen is met de veiligheidsdoelstelling.</i>
(R3)	<i>Verzoek om het opstellen van een integrale visie voor dit deel van de IJssel.</i>
(C3)	<i>In het advies wordt gepleit voor een duurzaam maatregelenpakket, waarin verschillende doelstellingen voor het rivierengebied worden geïntegreerd. Bij het opstellen van een startnotitie voor de formele planvorming zal dit voor het desbetreffende gebied moeten worden uitgewerkt. Hulpmiddelen daarbij zijn naast het bestaande (ruimtelijke) beleid de studies die in het kader van RVR zijn verricht naar landschap en gebruiksfuncties en de ideeën welke door provincies en IRO zijn verzameld in de Ruimtelijke Visie op RVR. Zoals bekend speelt in deze regio ook het project Landstad-Deventer, waarin nieuwe ideeën voor ontwikkeling van de streek worden uitgewerkt. Zie ook NURG (C2).</i>
(R4)	<i>Wens om de Ossenwaard niet ten tweede male om te spitten.</i>
(C4)	<i>Tijdens de feitelijke planvorming zal moeten blijken of deze wens te verenigen is met de veiligheidsdoelstelling.</i>
(R5)	<i>Wens om functie jachthaven aan de Rembrandtkade te handhaven. Deze jachthaven komt voor in alternatief 3.</i>
(C5)	<i>Tijdens de feitelijke planvorming zal moeten blijken of deze wens te verenigen is met de veiligheidsdoelstelling.</i>
(R6)	<i>Vraagtekens of knelpunt Deventer wel in traject Y3 kan worden opgelost.</i>
(C6)	<i>Het onderzoek wijst uit dat er fysiek mogelijkheden zijn om het knelpunt Deventer op te lossen zonder dijkverhoging, hetgeen wel om intensieve maatregelen vraagt in de uiterwaarden benedenstrooms van Deventer.</i>
(R7)	<i>Voorkom eenzijdige (natte) natuur in de uiterwaarden. Bescherm</i>

- stroomdalflora. Behoudt afwisseling in landschap, ook t.b.v. recreant.*
- (C7) Wanneer rivierverruimende maatregelen moeten worden genomen kunnen niet alle bestaande waarden overal gehandhaafd worden. Keuzes zullen gemaakt moeten worden. Hiervoor zal een samenhangende visie nodig zijn. Zie ook beantwoording NURG(C2) en Deventer (C3). In dat kader zal ook duidelijk moeten worden waar in het rivierengebied stroomdalflora beschermd moet worden.
- (R8) *Bereikbaarheid van gebouwen moet worden gehandhaafd.*
- (C8) In hoeverre de bereikbaarheid van gebouwen volledig gehandhaafd kan worden is een vraag die bij het detailontwerp, mede op basis van een kosten-baten afweging en de specifieke situatie in de uiterwaard beantwoord wordt.
- (R9) *Denk aan stabiliteit dijken en denk aan verdroging achterland.*
- (C9) De effecten van maatregelen op grondwater, kwel en dijkstabiliteit hebben de aandacht, ook bij de verdere planuitwerking. Ten opzichte van de notitie Stand van zaken RVR is een aanvullende verkenning beschikbaar. Het ontwerp van maatregelen zal er op gericht moeten zijn om negatieve effecten zoveel mogelijk te voorkomen. Zonodig zullen compenserende maatregelen worden genomen.
- (R10) *Over kostenverdeling vroegtijdig afspraken maken.*
- (C10) In het advies wordt een knelpunt gesignaleerd in verband met de bekostiging van een maatregelenpakket met integrale doelstellingen en het nu op de rijksbegroting gereserveerde budget. Het advies geeft aan dat de Bestuurlijke Begeleidingsgroep de financiële participatie van regionaal betrokken overheden en particuliere investeerders verder wil uitwerken en dat bezien moet worden in hoeverre binnen de planperiode aanvullende rijksbudgetten vrijgemaakt kunnen worden.
- (R11) *Pleit voor een integrale visie waarbij gemeenten nauw betrokken dienen te worden. Dit geldt ook voor de ruimtelijke visie.*
- (C11) Zie beantwoording in (C3).
- Gemeente Echteld *Akkoord met hoofdlijnen notitie.*
- (R1) *Heb aandacht voor binnendijkse grondwaterstand en beheer uiterwaarden.*
- (C1) Zie Deventer (C9).
- (R2) *Stel lokale projecten in waarin ook gemeenten zijn vertegenwoordigd.*
- (C2) Zie VNR (C1).
- Gemeente Gorinchem *Geen op- of aanmerkingen.*
- Gemeente Huissen *De gemeenteraad heeft voor de Huissense uiterwaarden een ontwikkelingsvisie in 1995 vastgesteld, welke op onderdelen de status van structuurvisie heeft.*
- (R1) *Bij de gemeente is een herinrichtingsplan voor de zuidelijke uiterwaarden in ontwikkeling. Een onderdeel vormt de verplaatsing van bestaande ontgrondingsrechten. Een uitbreiding in het volume van de ontgrondingsrechten zou een bijdrage kunnen leveren aan een optimale rivierkundige en landschappelijke inrichting van het gebied.*
Een ander onderdeel is het Waaienplan.
De gemeente wil de inspanningen voor een samenhangend landschappelijk kader in samenwerking met particuliere partijen voorzetten en verwacht dat het Huissense beleid inpasbaar zal zijn in

		<i>het advies aan de Staatssecretaris. De gemeente verwacht in de planvorming actief betrokken te worden</i>
	(C1)	Zie VNR (C1) en Amerongen (C2). De door de gemeente Huissen ontwikkelde plannen kunnen een belangrijke rol spelen bij de verdere uitwerking.
	(R2)	<i>De wijze waarop uiterwaardverlaging wordt uitgevoerd is cruciaal voor het behoud en de vorming van landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwaarden.</i> <i>Het plaatselijk uitgraven van dichtgeslibde geulen in de noordelijke Huissense uiterwaarden zou bijvoorbeeld bijdragen aan herstel van het bijzondere landschapspatroon terwijl een algehele verlaging het landschap volledig teniet zou doen.</i> <i>Daarnaast is het van belang cultuurhistorische elementen te ontzien en zo mogelijk hun waarden te benadrukken, zoals in de Huissense uiterwaarden de zogenaamde bloemen of waaïen.</i>
	(C2)	Het behoud van hoge LNC-waarden vormt een belangrijk aandachtspunt bij de planvorming. Zie Inspectie Ruimtelijke Ordening (C3).
Gemeente Nijmegen		<i>Ondersteuning voor het streven naar maatschappelijk aanvaardbare vormen van rivierverruiming met ruimte voor plaatselijk maatwerk voor afwijkende oplossingen.</i>
	(R1)	<i>De bocht van Nijmegen vormt een knelpunt voor het creëren van meer ruimte voor de rivier. Twee aandachtspunten:</i> <i>Het voordeel voor rivierverruiming van een eventuele verlaging van de Waalkade weegt niet op tegen de economische schade die daarvoor zou ontstaan.</i> <i>Aan de noordzijde van de Waal is de realisatie van de Waalsprong gaande, waardoor daar niet of nauwelijks ruimte beschikbaar is voor maatschappelijk aanvaardbare rivierverruimende maatregelen.</i>
	(C1)	Het knelpunt Nijmegen zal bij maatregelen binnen het huidige winterbed inderdaad benedenstrooms moeten worden opgelost. Dit vergt intensieve rivierverruimende maatregelen in de uiterwaarden benedenstrooms van Nijmegen. Wanneer de maatgevende afvoer verder toeneemt zijn binnendijkse maatregelen nodig om zonder dijkversterking het knelpunt op te lossen. De Bestuurlijke Begeleidingsgroep vraagt daarom aandacht voor het reserveren van ruimte voor retentie en groene rivieren. Zij adviseert om het kader hiervoor uit te werken in de vijfde Nota Ruimtelijke Ordening. Daarbij moet inderdaad vastgesteld worden dat in het kader van de Waalsprong de ruimtelijke ontwikkelingen tegenover Nijmegen al vergaand zijn uitgewerkt.
	(R2)	<i>Ondersteuning voor trajectsgewijs overleg in de planvormings- en realisatiefase. Op een hoger planniveau kan voor de bestuursstructuur gedacht worden aan het niveau van de Stuurgroep Deltaplan Grote Rivieren met een vergelijkbaar regionaal overleg voor de bovenrivieren.</i>
	(C2)	Zie VNR (C1).
	(R3)	<i>Vraag de Staatssecretaris om op internationaal niveau te blijven aandringen op samenwerking bij het oplossen van de hoogwaterproblematiek.</i>
	(C3)	Dit gebeurt. Zie ook VNR (C2)
Gemeente Olst		<i>De gemeente staat positief tegenover de veiligheidsdoelstelling en oplossingsrichtingen zoals in de notitie verwoord. Het is wenselijk hierbij zoveel mogelijk rekening te houden met bestaande ruimte-</i>

		<i>lijke en economische ontwikkelingen.</i>
	(R1)	<i>Verder overleg met de gemeenten graag zowel individueel als in groepsverband.</i>
	(C1)	Zie VNR (C1) en Amerongen (C2).
Gemeente Rheden	(R1)	<i>In het kader van het maatwerk per traject zal in de gemeente een oplossing moeten worden gekozen waarmee landschappelijke en cultuurhistorische waarden zo weinig mogelijk worden aangetast.</i>
	(C1)	Zie VNR (C1) en IRO (C3).
	(R2)	<i>Het areaal landbouwgronden zal zoveel mogelijk in stand moeten blijven.</i>
	(C2)	Conform het rijks- en provinciaal beleid voor de Ecologische Hoofdstructuur en de Vierde Nota Waterhuishouding zal de landbouw in de uiterwaarden een stap terug moeten doen om plaats te bieden aan natuurontwikkeling. In het advies wordt er voor gekozen om maatregelen ten behoeve van veiligheid zoveel mogelijk te combineren met natuurontwikkeling. Zie NURG (C5).
	(R3)	<i>Voorgesteld wordt voor het traject binnen de gemeente te kiezen voor kribverlaging in combinatie met het opheffen van knelpunten in het winterbed (verlagen voormalig steenfabrieksterrein De Groot in Velp gecombineerd met natuurontwikkeling).</i>
	(C3)	Zie NURG (C3). In het advies wordt de visie van de Bestuurlijke Begeleidingsgroep op de diverse mogelijke maatregelen toegelicht. De Bestuurlijke Begeleidingsgroep is van mening dat bij de prioritering van nieuw te plannen maatregelen moet gelden dat deze primair worden genomen waar dat voor de veiligheid het meest noodzakelijk is. Ten aanzien van de IJssel benedenstrooms van Rheden tot aan Wijhe wordt geconstateerd dat wanneer rekening gehouden wordt met de ontwerphoogtes van de dijken er naar verwachting slechts voor lokale trajecten de noodzaak voor veiligheidsmaatregelen bestaat. Eén en ander hangt af van de waterstanden bij een afvoer van 16.000 m ³ /s zoals die volgens de meest recente rivierbedgegevens berekend worden (WAQUA-actualisatie). Deze worden in de loop van 2000 bekend.
Gemeente Rijnwaarden		<i>Zie reactie van de VNR.</i>
		<i>Aanbeveling tot internationale samenwerking.</i>
	(R1)	<i>Betrek gemeenten bij vervolgfase, b.v. een werkorganisatie vergelijkbaar met die van de Beleidslijn Ruimte voor de Rivier.</i>
	(C1)	Zie VNR (C1).
Gemeente Vianen	(R1)	<i>Nu al treedt kwel op in de directe omgeving van de kern Vianen en door uiterwaardverlaging zal dit naar verwachting alleen maar toenemen. De strook binnendijs zal daarnaast te maken hebben met sterk wisselende grondwaterstanden met invloed op infrastructuur, huizen en vegetatie.</i>
	(C1)	Zie Deventer (C9)
	(R2)	<i>Alle transporten m.b.t. de buitendijkse ontgrondingswerkzaamheden moeten via de waterwegen plaatsvinden om verkeersonveiligheid en schade aan wegen te voorkomen.</i>
	(C2)	Wanneer maatregelen daadwerkelijk aan de orde zijn kan deze wens besproken worden in het overleg met de gemeente tijdens de voorbereidingsfase op de uitvoering. Zie ook (C1) en Amerongen (C2).
	(R3)	<i>Er bestaan plannen voor het uitgraven van een oude Lekarm nabij de kern Vianen met terugbrengen van de historische haven en de</i>

aanleg van een parkeerplaats en camperplaats. Daarnaast wordt een veerverbinding voorbereid en vindt natuurcompensatie plaats in het kader van de verbreding A2.

De oude Lekarm, het eiland "De Ossenwaard", Fort Everdingen en eventuele restanten van voormalige steenfabrieken in de uiterwaarden worden uit cultuurhistorisch oogpunt waardevol geacht.

(C3) *Zie Huissen (C2) en IRO (C3). De beleidslijn Ruimte voor de Rivier blijft het kader waaraan alle plannen getoetst zullen worden.*

(R4) *Egalisering van de uiterwaarden tot een uitgestrekte polder wordt als regelrechte bedreiging gezien, reliëfvolgend afgraven is wellicht een oplossing.*

(C4) *Zoals in de notitie "Stand van zaken RVR" is vermeld biedt uitgekiend ontwerpen meerdere voordelen. Uit het oogpunt van veiligheid is het niet nodig de uiterwaarden met een "kaasschaaf" af te schrapen.*

Gemeente Voorst

Er moet een evenwichtige keuze gemaakt worden tussen dijkverhoging en andere maatregelen.

(R1) *Diverse dijken langs de IJssel zijn al gedimensioneerd op hogere waterafvoeren dan 15.000 m³/s. Het verhogen van een dijkvak dat al begrensd wordt door hogere dijken zou niet al op voorhand moeten worden verworpen, inundatierisico's en kostenaspecten behoren mee te spelen. Risico's en gevolgen van hogere dijken zijn bijvoorbeeld anders op de Veluwe dan in de Betuwe.*

(C1) *Het advies gaat in verband met deze aandachtspunten in op de specifieke situatie van de IJssel bovenstrooms van Wijhe. Zie Rheden (C3).*

(R2) *De effecten op landbouw en op binnendijkse grondwaterstand en kwel zouden meer aandacht moeten krijgen voordat tot keuzes wordt overgegaan.*

(C2) *In de notitie "Stand van zaken" wordt ingegaan op de effecten op landbouw. Een ander compensatiebeleid dan voor natuurontwikkeling gebruikelijk is, wordt vooralsnog niet nodig geacht. Met betrekking tot grondwater en kwel: zie Deventer (C9).*

(R3) *De vraag is gerezen of natuurontwikkeling niet te zeer een medebepalende doelstelling is geworden. Dynamische processen leiden tot vergroting van hydraulische weerstand en beheerskosten.*

(C3) *Veiligheid is een bepalende doelstelling. Om deze doelstelling te bereiken zijn er meerdere mogelijkheden. In het advies is gekozen voor een lijn die zoveel mogelijk andere bestaande beleidsdoelstellingen ondersteunt, in het bijzonder aan de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur. Zie NURG (C5).*

(R4) *De gemeente adviseert om per riviertraject voor bestuurlijke beslissingen te coördineren tussen Rijk, provincie, gemeente en waterschap. De gemeente zou hierin een rol kunnen vervullen.*

(C4) *Zie VNR (C1).*

(R5) *Tevens dient te worden geregeld hoe de bestuurlijke beslissingsbevoegdheid luidt in geval overgegaan moet worden tot inundatie.*

(C5) *Hiervoor bestaan reeds regelingen. Overigens valt dit buiten het bestek van RVR. Zie ook IRO (C4).*

Gemeente Zutphen

(R1) *Past project "Zutphense uiterwaarden" binnen visie RVR?*

(C1) *Dit soort initiatieven kunnen zeker bijdragen aan de veiligheidsdoelstelling. Het advies geeft aan dat het ontwikkelen van dit soort initiatieven niet belemmerd moet worden, mits bij de dimensionering rekening wordt gehouden met 16.000 m³/s. Dit laat onverlet dat in*

- het advies gekozen is voor een prioriteitsstelling van maatregelen op die plaatsen waar het voor de veiligheid het meest nodig is. In dit verband is ook van belang dat er behoefte is aan een overkoepelende ecologische visie voor het gebied, zie NURG (R2).
- (R2) *Wens om d.m.v. maatregelen bedrijventerrein "De Mars" ook bij hoogwater bereikbaar te houden.*
- (C2) Dit verzoek vergt een separate toetsing aan de beleidslijn "Ruimte voor de Rivier" waarvoor contact opgenomen kan worden met Rijkswaterstaat, dir. Oost-Nederland of IRO-Oost.
- Gemeente Zwolle
- Via een project "Ijsselzone" wil de gemeente een grootschalig natuurontwikkelingsgebied realiseren met vergrote mogelijkheden voor recreatief medegebruik, toerisme en duurzame landbouw. Mogelijk worden ook andere gemeenten betrokken. De gemeente wil RVR aangrijpen voor een integrale inrichting van het rivierengebied, met naast het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur ook recreatieve infrastructuur en ontwikkeling van duurzame landbouw. Binnendijks gebied tussen stedelijke concentraties en rivier moeten groen gehouden worden door 'zachte functies' te versterken met een integrale kwaliteitsimpuls.*
- (R1) *De gemeente wil RVR uitwerken in integrale gebiedsgerichte visies. Geef bij de fasering van RVR voorrang aan gebieden waar een sterke koppeling te leggen is met andere beleidsdoelen. Zie tevens VNR (C1).*
- (C1) Het gaat primair om veiligheid. Daar waar maatregelen voor veiligheid moeten worden genomen wordt de keuze van het soort maatregelen mede bepaald door de realisatie van andere beleidsdoelen. Belangrijke beleidsdoelen in dit verband zijn de handhaving van erkende LNC-waarden en de realisatie van natuurontwikkeling in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur.
- Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden
- (R1) *In de afvoer van 16.000 m³/s zijn alleen de in het verleden opgetreden waterstanden betrokken en is geen rekening gehouden met de verwachte toename van de neerslag. De te treffen maatregelen moeten duurzaam zijn. Ruimte voor Rijntakken moet daarom een periode van tenminste 50 jaar in ogenschouw nemen en de doelstelling moet zijn om MHW verlagende maatregelen te treffen die een verwachte toename van de afvoer op deze termijn compenseren.*
- (C1) De constatering dat de afvoer van 16.000 m³/s gebaseerd is op een meetreeks van in het verleden opgetreden waterstanden is juist. Vanwege de verwachting dat afvoerpieken gemiddeld zullen toenemen is in RVR een doorkijk gegeven voor de situatie bij 18.000 m³/s. Geconstateerd wordt dat daarvoor ook andersoortige maatregelen nodig zijn, met name retentiegebieden, zie IRO (C4). Dit betekent dat maatregelen in het winterbed die nodig zijn bij 16.000 m³/s genomen kunnen worden zonder eventuele vervolgstappen te blokkeren. De Bestuurlijke Begeleidingsgroep gaat er van uit dat waar mogelijk extra ruimte zal worden gecreëerd om zo de flexibiliteit in het riviersysteem te vergroten en nieuw ingrijpen zolang mogelijk te voorkomen. Overigens spoort deze benadering met de systematiek van de Wet op de Waterkering, waarin op basis van feitelijke gegevens uit het (recente) verleden tot het nemen van maatregelen moet worden overgegaan.

- (R2) *Daar we volgens de berekeningsmethodiek nu reeds met een afvoer van 16.000 m³/s moeten rekenen en de rivierkundige maatregelen de komende vijftien jaar uitgevoerd worden zal een flink aantal jaren niet voldaan worden aan de vereiste veiligheid.*
- (C2) *In de Stuurgroep Deltaplan Grote Rivieren is destijds afgesproken (december 1996) dat bij de vraag of de MHW's in 2001 naar boven moeten worden bijgesteld in verband met een hogere afvoer beoordeeld moet worden of er kansrijke maatregelenpakketten zijn die in de periode 2000-2015 gerealiseerd kunnen worden om een volgende dijkversterkingsronde te kunnen voorkomen. Overigens is er een samenhang met de systematiek van toetsen volgens de Wet op de Waterkering, zie (C1).*
- (R3) *Uit de studie blijkt dat de kans groot is dat in de benedenloop van het gebied de doelstelling niet kan worden gehaald. De dijken zijn uitgekiend en zonder reserves ontworpen, MHW verandering leidt tot versterkingswerken. Rivierkundige maatregelen moeten hier zoveel als redelijkerwijs mogelijk gepland worden om aanpassing van de MHW en dijkversterking te voorkomen.*
- (C3) *Deze constatering is juist.*
- (R4) *Twijfel over de haalbaarheid van de doelstelling is aanleiding om te overwegen de nog uit te voeren dijkversterkingen te baseren op een iets hogere waterstand.*
- (C4) *Genoemde overweging vindt plaats in de procedure volgens de Wet op de Waterkering.*
- (R5) *Mogelijke negatieve effecten op de stabiliteit van de waterkering moeten in een vroeg stadium worden meegenomen. Voorkomen moet worden dat natuurlijke ontwikkelingen op langere termijn de waterstanden negatief beïnvloeden. Bij de verschillende maatregelen moeten de aspecten duurzaamheid en beheer worden beschouwd.*
- (C5) *Deze constatering is juist, hiervoor is aandacht nodig in de feitelijke planvorming.*
- Zie ook Deventer (C9).*
- (R6) *Graag ziet het Hoogheemraadschap een alternatief meegenomen worden met een andere afvoerverdeling bij hoogwater waarbij meer water via de Waal/Merwede wordt afgevoerd zodat de Rijn/Lek kan worden ontzien. Langs de Waal zijn de mogelijkheden voor rivierkundige voorzieningen groter en wellicht is dit uit financieel oogpunt aantrekkelijker.*
- (C6) *De situatie in het benedenrivierengebied is inderdaad aanleiding tot bezinning op de huidige afvoerverdeling. In het advies wordt dit geconstateerd en tevens wordt aangegeven dat een wijziging van de afvoerverdeling ingrijpende gevolgen heeft voor de waterhuishouding en voor een aantal functies. De precieze gevolgen zijn nog onvoldoende bekend en bovendien is een afweging aan de orde ten opzichte van de afvoer over de IJssel en het gebruik van retentiegebieden. Daarom wordt een nader onderzoek voorgesteld dat tot uitsluitel over de afvoerverdeling moet leiden. Planvorming voor rivierverruiming moet ondertussen worden opgestart. Zie IRO (C2) en provincie Gelderland (C2A).*
- Polderdistrict Betuwe
- (R1) *Voorstander van het beleid voor rivierverruiming.*
- Kan met Nederlandse financiering in Duitse maatregelen een kostenbesparing bereikt worden?*
- (C1) *Dit zou voor specifieke maatregelen dicht bij de grens het geval kunnen zijn. In dit verband is inmiddels ten behoeve van maatrege-*

len in Duitsland een financiële bijdrage gegeven. Dit neemt niet weg dat in het Internationale Hoogwateractieplan zowel Nederland als Duitsland een inspanningsverplichting hebben. Inspanningen in Nederland zijn voor een veilige geleiding van de maatgevende afvoer ook noodzakelijk.

- (R2) *Onzekerheid over MHW's maakt advies complex.*
Natuurontwikkeling mag geen centrale doelstelling zijn van project.
- (C2) Natuurontwikkeling is geen centrale doelstelling van het project, maar kan wel een nevenschikt resultaat zijn, zie ook gemeente Voorst (C3).
- (R3) *Communicatie is nodig wanneer de MHW's bij vaststelling in 2001 inderdaad hoger uitvallen dan de vigerende en bij de volgende toetsingsronde vastgesteld moet worden dat primaire waterkeringen over grote lengten niet aan de gestelde normen voldoen.*
- (C3) Dit is juist.
- (R4) *Waterschappen hebben gelet op hun verantwoordelijkheid een taak in procedures en uitvoering.*
- (C4) Dit is juist. Zie ook VNR (C1).
- (R5) *Consequenties voor waterbeheer binnendijs zijn nog niet te overzien.*
Stabiliteit waterkeringen mag niet worden aangetast.
Wijziging van stromingspatroon heeft een andere golfaanval op de dijken tot gevolg. Hiervoor kunnen de waterschappen niet financieel verantwoordelijk zijn.
- (C5) Zie gemeente Deventer (C9). Het handhaven van de huidige stabiliteit wordt gezien als een randvoorwaarde voor maatregelen. Overigens is behoedzaamheid geboden om het stromingspatroon sterk te veranderen. Om deze reden wordt niet aanbevolen om zomerkades, parallel aan de rivier, op grote schaal te verwijderen.
- (R6) *De identiteit van het rivierengebied is belangrijk. Huidige belangen dienen een plaats te houden.*
- (C6) De mate waarin de huidige belangen een plaats houden is afhankelijk van verschillende beleidsvoornemens, het kader als geschetst in de NW4 is basis voor het advies. Uitgangspunt is dat LNC-waarden zoveel mogelijk worden ontzien en geïntegreerd. Zie IRO (C3). In het advies wordt ingegaan op het verschil tussen de verschillende riviertakken, in de ruimtelijke visie wordt dit uitgewerkt.
- (R7) *Technische en economische afspraken zijn nodig over specieverwerking.*
- (C7) Het advies gaat hier op in. Een wijziging van het Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen wordt voorbereid, een beleidsregel Actief Bodembeheer wordt vastgesteld en in proefprojecten toegepast en er lopen acties in samenwerking met het ontgrondend bedrijfsleven om de (on)mogelijkheden van de combinatie tussen rivierverruiming en delfstoffenwinning beter in beeld te brengen.
- (R8) *Onduidelijk is of rekening is gehouden met de tunnelbouw voor de Betuwelijn onder het Pannerdens Kanaal.*
- (C8) Voor de verkenning ten bate van het advies was dit nog niet aan de orde. Wanneer voor de betreffende uiterwaarden plannen worden voorbereid zal hier zeker rekening mee moeten worden gehouden.
- (R9) *Verzoek bespreken rolverdeling en communicatie. Bereidheid tot het leveren van een constructieve bijdrage.*
- (C9) In het advies wordt hierop ingegaan. Zie ook de beantwoording van de vragen van de provincie Gelderland (C3) en de VNR (C1).

Polderdistrict Groot
Maas en Waal

- In het algemeen bestaat er veel draagvlak voor de huidige aanpak, waar natuurlijk ook de nodige kanttekeningen bij geplaatst zijn:*
- (R1) *Er ontbreekt nog een instrumentarium om geaccordeerde plannen binnen het gestelde tijds kader te kunnen uitvoeren.*
 - (C1) *Het knelpunt wordt terecht aangegeven. In het advies wordt daar toe de RPP aangegeven. Zie ook provincie Gelderland (C3) en VNR (C1).*
 - (R2) *Er dient een masterplan te worden vastgesteld met voldoende flexi biliteit.*
 - (C2) *In het advies wordt voorgesteld per riviertak te beginnen met een startnotitie.*
 - (R3) *Start vast met die werken waartoe de rivierbeheerder nu reeds bevoegd en in staat is, zoals bijvoorbeeld kribverlaging.*
 - (C3) *Zie NURG (C3).*
 - (R4) *Voor locaties waar uiterwaardverlaging wordt overwogen is nader onderzoek nodig naar de effecten op dijkstabiliteit en de erosiegevoeligheid en piping. Voor afweging van de maatregelen verwijdere zomerkaden en hoogwatervrije obstakels is onderzoek nodig naar de effecten op stroompatronen, golfaanval/oploop en kwel. In het algemeen is meer onderzoek nodig naar toename van kwel bij hoge waterstanden en wegzijging bij lage waterstanden.*
 - (C4) *Zie Deventer (C9). Overigens wordt niet aanbevolen om zomerka des op grote schaal te verwijderen om veranderingen in het stro mingspatroon zoveel mogelijk tegen te gaan.*
 - (R5) *Beleid t.a.v. speciewinning en actief bodembeheer moet zodanig aangepast worden dat niet bruikbare specie op economisch en milieutechnisch verantwoorde wijze kan worden verwerkt binnen het rivierengebied en dat bruikbare specie beschikbaar komt waar voor een markt aanwezig is.*
 - (C5) *Dit punt is in het advies nadrukkelijk onder de aandacht gebracht. Zie Pd Betuwe (C7).*
 - (R6) *Dijkverlegging heeft met name uit het oogpunt van duurzaamheid in veel gevallen de voorkeur boven verdere dijkverhoging.*
 - (C6) *Dit wordt onderschreven in die zin dat rivierverruimende maatrege len conform het beleid Ruimte voor de Rivier in het algemeen de voorkeur genieten boven dijkverhoging. Dijkverlegging wordt daar bij als één van de voorkeursmaatregelen gezien, zie NURG (C3).*
 - (R7) *Het blijft noodzakelijk alert te zijn op mogelijke negatieve effecten, in eerste instantie te vermijden en in tweede instantie te compen sieren.*
 - (C8) *Zie prov. Overijssel (C7).*
 - (R8) *Stroomafwaarts van Zaltbommel is zomerbedverdieping noodzake lijk om al te nadelige effecten van andere noodzakelijke maatrege len te voorkomen.*
 - (C8) *Primair wordt er naar gestreefd om in het project IVB maatregelen langs de Merwede te nemen om zomerbedverdieping zoveel moge lijk te voorkomen.*
 - (R9) *Alternatief 1 heeft op dit moment de voorkeur, nadrukkelijk aange vuld met maatregelen die uit kosteneffectiviteit de voorkeur verdie nen, i.v.m. financiering en draagvlak.*
 - (C9) *Zie IRO (C3) en NURG (C3) en (C5).*
 - (R10) *Er moet op voorhand niet (te snel) gesleuteld worden aan de water verdeling. Eerst moeten de gevolgen en compensatiemogelijkheden benedenstrooms voldoende bekend zijn. Ook het (op grote schaal) inzetten van retentie heeft nog teveel onzekerheden, mede i.v.m. maatregelen in Duitsland. In de toekomst moet een dergelijke*

- maatregel voor het hele riviersysteem beschikbaar blijven.
- (C10) Het advies gaat op deze zaken in. Zie IRO (C4), provincie Gelderland (C2A) en Hh Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (C6).
- (R11) *Betrek de waterschappen bij de verdere planuitwerking en bij de uitvoering. De centrale rol van de Rijksoverheid wordt erkend. Zodra de taakstelling en de verruimingsmogelijkheden per riviertraject in voldoende mate zijn vastgesteld kan een grotere betrokkenheid en ook verantwoordelijkheid van de lagere overheden veel voordelen met zich meebrengen. Voor de waterschappen geldt dit voor onderzoek naar effecten op waterkeringen, kwel, wegzijging en bij dijkverlegging, inclusief de uitvoering van deze en eventueel andere planonderdelen.*
- (C11) Zie provincie Gelderland (C3) en VNR (C1).
- (R12) *Het polderdistrict staat positief tegenover de notitie maar is bezorgd over de termijn van uitvoering omdat op basis van de nieuwer randvoorwaarden in 2001 het beschermingsniveau tijdelijk weer lager zal zijn dan door de burgers mocht worden verwacht. Er moet een realistisch en strak tijdschema worden gehanteerd.*
- (C12) Het advies gaat uit van de plantermijn als opgenomen in de Vierde nota Waterhuishouding (2015). Dit vergt inderdaad een strakke bewaking van het tempo.
- Polderdistrict Tieler-
en Culemborger-
waarden
- Het polderdistrict staat positief tegenover de onderzochte maatregelen en uitwerking van het advies, waarbij er van uitgegaan wordt dat een breed advies geformuleerd wordt met mogelijkheden voor maatwerkplannen op trajectniveau.*
- (R1) *Er is onvoldoende duidelijkheid omtrent de rolverdeling van de betrokken overheden, de rol van waterschappen moet op korte termijn nader aangegeven worden, waarbij alle steun wordt toegezegd bij het formuleren van het advies en het uitwerken en -voeren van rivierverruimende plannen.*
- (C1) Zie provincie Gelderland (C3) en VNR (C1).
- (R2) *Voor het tijdig realiseren van het vereiste veiligheid is het van groot belang tijdig over een toegesneden juridisch instrumentarium te beschikken, graag prioriteit hiervoor en het polderdistrict op de hoogte houden.*
- (C2) Zie provincie Gelderland (C3).
- (R3) *Graag wordt medewerking verleend aan een verkennend onderzoek naar binnenwaartse stabiliteit en kwel, voor het formuleren van nadere randvoorwaarden. De meeste benodigde gegevens zijn beschikbaar vanwege een recent uitgevoerd grondonderzoek bij de Lekdijk.*
- (C3) Voor het advies is gebruik gemaakt van een onderzoek in opdracht van provincie Gelderland naar de invloed op stabiliteit en een verkenning in het kader van RVR naar de invloed op grondwater en kwel. Een aanvulling op de beschrijving in de notitie Stand van zaken RVR is beschikbaar. De kennis van het polderdistrict zal zeker van belang zijn bij de feitelijke planvorming. Zie ook Deventer (C9).
- Waterschap Groot
Salland
- De gepresenteerde denkrichting wordt onderschreven met een aantal kanttekeningen bij de nota:*
- (R1) *Uiterwaardverlaging kan negatieve gevolgen hebben voor de binnendijkse waterhuishouding met gevolgen voor de landbouw, ecologie en hydrologie, waardoor het noodzakelijk is om deze voor een goede oordeelsvorming beter in beeld te krijgen.*
- (C1) Zie Deventer (C9).

- Onbruikbare en vervuilde grond moet geborgen worden hetgeen aanzienlijke financiële inspanning vergt.
- (R2) *Het internationale aspect van maatregelen, de samenhang tussen maatregelen in Duitsland en Nederland, is onderbelicht gebleven. Ook is niet duidelijk hoe internationale afspraken controleerbaar zijn en wat sancties zijn.*
- (C2) De randvoorwaarden, de doelstelling en de gepresenteerde omvang van de maatregelen komen overeen met het internationaal overeengekomen Hoogwateractieplan. De Internationale Rijncommissie ziet hierop toe. Zie ook Pd Betuwe (C1).
- (R3) *Het voordeel van Ruimte voor Rijntakken afgezet tegen de lasten van dijkverbetering zou in maatschappelijke zin nog wel eens kunnen tegenvallen. Kapitaalvernietiging door verlegging van recent verbeterde dijken is moeilijk verdedigbaar.*
- (C3) Wanneer maatregelen op een bepaald traject noodzakelijk zijn is in veel gevallen keuzeruimte aanwezig tussen verschillende typen maatregelen en verschillende locaties. Dijkverhoging blijft daarbij conform de Vierde nota Waterhuishouding een als sluitstuk beschikbare optie. Voor de afweging die gemaakt moet worden noemt het advies als belangrijkste criteria de waterhuishoudkundige samenhang, de kosteneffectiviteit, de ruimtelijke kwaliteit en de flexibiliteit in het licht van mogelijk toenemende afvoeren. Daarbij is het uitgangspunt dat maatregelen daar genomen worden waar deze voor de veiligheid noodzakelijk zijn. In dit kader moet de afweging van dijkverlegging en dijkverhoging gezien worden, ook als het gaat om recent verbeterde dijken.
- (R4) *De notitie gaat uit van de inzet van meerdere budgetten, duidelijkheid is wenselijk over financiële inspanning die van betrokken waterschappen zal worden gevraagd. Extra onderhoudskosten worden verwacht.*
- (C4) In het advies is deze duidelijkheid nog niet gegeven. Een precieze raming van het totale maatregelenpakket is nog niet mogelijk, ook is nog niet duidelijk welke typen maatregelen in welke verhouding aan de orde zijn. Eerst is nationale besluitvorming over een programma en vervolgens feitelijke planvorming aan de orde. Wel is in het advies aangegeven in welke richting financiering gezocht moet worden en dat de Bestuurlijke Begeleidingsgroep de participatie van regionaal betrokken overheden verder wil uitwerken in het licht van de besluiten die op nationaal niveau genomen zullen worden. Vooralsnog is niet aantoonbaar dat maatregelen zullen leiden tot een stijging van de onderhoudskosten van dijken.
- (R5) *Het is wenselijk de studie naar de IJsselmeerproblematiek onderdeel te laten uitmaken van het onderzoek Ruimte voor Rijntakken.*
- (C5) De studie naar de IJsselmeerproblematiek is nevenschikt aan het onderzoek Ruimte voor Rijntakken en bevindt zich in een andere fase. Afstemming tussen beide projecten vindt plaats. Bij besluitvorming op nationaal niveau zullen de tussenresultaten van beide studies alsmede van IVB en Maaswerken en het Onderzoek Waterbeheer 21ste Eeuw betrokken worden.
- (R6) *Het verwijderen van obstakels kan behoorlijke landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische gevolgen hebben. Vluchtplaatsen voor dieren zullen verloren gaan.*
- (C6) In het advies is als uitgangspunt opgenomen dat algemeen erkende LNC-waarden zoveel mogelijk zullen worden ontzien en geïntegreerd conform het kader van de NW4. Zie ook IRO (C3).
- (R7) *In Duitsland bestaan plannen voor retentie, onduidelijk is waarom*

		<i>voor Nederland retentie wordt weggeschreven en slechts gezien als noodmaatregel. De maatgevende afvoer kan hiermee grotendeels worden opgevangen. Door automatisering moet het mogelijk zijn op het juiste moment retentie in te zetten.</i>
	(C7)	In het advies is retentie naast winterbedverruiming een aanbevolen maatregel. Aan retentie kleven een aantal bezwaren i.v.m. de effectiviteit, (zie notitie "Stand van zaken" blz. 58) terwijl rivierverruimende maatregelen volgens de studie goed mogelijk zijn t.b.v. een afvoer van 16.000 m ³ /s. Wanneer zich kansen voordoen kan overwogen worden dergelijke gebieden al op kortere termijn in te richten. Zie daarvoor IRO (C4). Automatisering biedt geen oplossing voor de grote onzekerheidsmarges die kleven aan weersvoorspellingen en de vertaling daarvan naar afvoeren en aan de toepassingswijze van retentie.
	(R8)	<i>De vraag doet zich voor hoe omgegaan zal worden met eventuele verdere stijging van de maatgevende afvoer naar meer dan 18.000 m³/s, het fysisch maximum zou op ongeveer 23.000 m³/s kunnen liggen.</i>
	(C8)	Deze vraag is niet in het kader van RVR onderzocht. Dat het fysisch maximum op 23.000 m ³ /s ligt, kan niet worden onderschreven.
Waterschap Rijn en IJssel		<i>RVR is goed alternatief voor dijkverbetering. Wil betrokken worden bij verdere studie.</i>
	(R1)	<i>Neem maatregelen waar effectiviteit het hoogste is. Weeg af met maatregelen elders.</i>
	C1)	Zie waterschap Groot-Salland (C3).
	(R2)	<i>Doe onderzoek naar negatieve effecten binnendijks en dijkstabiliteit.</i>
	(C2)	Zie Deventer (C9) en Pd Tieler- en Culemborgerwaarden (C3).
	(R3)	<i>Compenserende maatregelen vallen financieel binnen project.</i>
	(C3)	Dit principe gaat op vergelijkbare wijze op als bij andere (grote) ruimtelijke projecten. In het advies is dit punt opgenomen.
	(R4)	<i>Besteed aandacht aan beheer en taakverdeling met waterschap.</i>
	(C4)	Zie beantwoording provincie Gelderland (C3) en VNR (C1).
	(R5)	<i>Dimensioneer niet minimaal in verband met toekomstige stijgingen afvoer.</i>
	(C5)	In het advies is hieraan aandacht besteed i.v.m. de duurzaamheid van maatregelen, waarbij de beoordeling van overdimensionering mede afhankelijk is van meerkosten en effecten en de consequenties van een ingreep in een later stadium. Zie ook IRO (C3) 2e deel.
Waterschap Vallei en Eem	(R6)	<i>Geef aan hoe binnen de termijn in financiële, organisatorische en juridische zin uitvoering kan plaats vinden.</i>
	(C6)	Het advies gaat hier op in. Zie provincie Gelderland (C3) en VNR (C1).
		<i>Ondersteuning van beleid rivierverruiming.</i>
	(R1)	<i>Nauwe samenwerking met lagere overheden is vereist. Centraal overlegorgaan als opvolger van de SDGR is hiervoor goede basis. Uitwerking moet plaatshebben in regionale projectgroepen.</i>
	(C1)	Het nut van een centraal overlegorgaan wordt erkend. Geadviseerd wordt om de SDGR deze rol te geven. Zie overigens de beantwoording van de vragen aan de provincie Gelderland (C3) en VNR (C1).
	(R2)	<i>Realisatie van instrumentarium, ook voor grondverwerking is vereist.</i>
	(C2)	Ten aanzien van grondverwerking: zie Pd Betuwe (C7).

- (R3) *Meeliften met natuurontwikkeling is onvoldoende voor grondverwerving.*
- (C3) Deze constatering is terecht, wel wordt gestreefd naar een optimale overlap tussen locaties voor rivierverruiming en locaties voor natuurontwikkeling. Zie NURG (C5).
- (R4) *Prognose van de ontwikkeling grondstoffenmarkt ontbreekt.*
- (C4) Het advies geeft aan dat meer duidelijkheid over de mogelijkheden van de combinatie van rivierverruiming met delfstoffenwinning noodzakelijk is, o.a. voor een betere kostenraming. In dit verband zijn acties opgestart in samenwerking met het ontgrondend bedrijfsleven. Marktprognoses zijn en worden in dat kader opgesteld.
- (R5) *Verwacht niet te veel van de ruimte van hogere dijken. Waterschappen dienen belangrijke rol te spelen bij uitwerking plannen.*
- (C5) Zie beantwoording vragen provincie Gelderland (C3) en VNR (C1).
- (R6) *Gevolgen binnendijkse waterhuishouding dienen beter in beeld te worden gebracht.*
- (C6) Zie Deventer (C9).
- (R7) *In randvoorwaardenboek 2001 vermelden dat waterschappen niet verantwoordelijk zijn voor het niet voldoen aan veiligheidsnorm.*
- (C7) Volgens de systematiek van de Wet op de Waterkering zijn de waterschappen verantwoordelijk voor voldoende dijkhoogte en sterkte gelet op de door de minister vastgestelde MHW's. De opdracht aan RVR is mede gegeven om de minister een antwoord te geven op de vraag in hoeverre van verhoging van de MHW's kan worden afgezien vanwege de te verwachten effecten van rivierverruiming. Zie ook Hhs. Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (C2).
- (R8) *De compensatie van effecten dient integraal onderdeel te zijn van project.*
- (C8) Deze opmerking is terecht. Zie ook Prov. Overijssel (C7) en Ws. Rijn en IJssel (C3).
- (R9) *Alternatief 4 moet volwaardig worden meegenomen.*
- (C9) Het advies geeft een visie van de Bestuurlijke Begeleidingsgroep op de verschillende mogelijke rivierverruimende maatregelen met criteria voor afweging op lokaal en regionaal niveau tijdens de feitelijke planvorming. Daarbij is er een voorkeur aangegeven voor maatregelen die passen in de invalshoek van de alternatieven 1 en/of 3 vanwege de meerwaarde voor andere functies. Zie NURG (C3) en Ws Groot Salland (C3).
- (R10) *Onduidelijk is de invloed van de zijrivieren.*
- (C10) In de notitie "Stand van zaken" wordt hier op blz. 19 (onder het kader) op ingegaan.
- (R11) *Voor doorkijk naar hogere afvoeren moeten afspraken over zomerbedverdieping en waterverdeling geen harde randvoorwaarden zijn.*
- (C11) Ook bij hogere afvoeren blijven de vermelde nadelen van zomerbedverdieping van toepassing. Voor de zogenaamde overgangsgedieden wordt de maatregel als in laatste instantie toe te passen maatregel genoemd, omdat de negatieve effecten zich hier minder voordoen. Ten aanzien van de waterverdeling: zie provincie Gelderland (C2A).
- (R12) *Wisselwerking met WIN-project is van groot belang.*
- (C12) Deze opmerking is terecht, zie provincie Overijssel (C9), provincie Gelderland (C2).
- (R13) *Hoe wordt probleem flessenhals bij de Grebbeberg aangepakt?*
- (C13) Uit de notitie "Stand van zaken" blijkt dat dit knelpunt kan worden opgelost met behulp van verschillende combinaties van uiterwaard-

- verlaging en dijkverlegging benedenstrooms. In de feitelijke planvorming zal, afhankelijk van de dan meegegeven taakstelling, de keuze voor bepaalde maatregelen moeten worden gemaakt.
- (R14) *Is retentie in Binnenveld reëel?*
- (C14) Zie IRO C4. Wanneer de maatgevende afvoer verder toeneemt wordt retentie langs de Rijntakken noodzakelijk. Als structureel middel in de hoogwaterbescherming zal het dan om meerdere gebieden moeten gaan en kan niet volstaan worden met een enkel gebied bovenstrooms. Het Binnenveld, genoemd in de notitie Stand van zaken, is te beschouwen als één van de zoekgebieden, vanwege de ligging aan de rivier en het grote oppervlak dunbebouwd gebied. Op dit moment is met name van belang om de gebieden langs de rivier die na inrichting (en eventueel na omdijking) mogelijk als retentiegebied kunnen functioneren ruimtelijk aan te duiden en tegenstrijdige ruimtelijke ontwikkelingen te voorkomen. Dit speelt in het kader van de Vijfde nota Ruimtelijke Ordening.
Met name op het gebied instrumentarium en organisatie moet nog veel verduidelijkt worden.
- (R15) *Alternatief 1 lijkt het meest haalbaar, bij voldoende grondverwerving heeft alternatief 3 de voorkeur; alternatief 2 is meer voor de lange termijn.*
- (C15) Zie NURG (C3) en Vallei en Eem (C9).
- Administratie
Middachten
te De Steeg
- (R1) *Naar aanleiding van verslag wordt opgemerkt dat door verlaging van de kaden overstroming vaker zal voorkomen met nadelige gevolgen voor agrarische bedrijfsvoering en bewoning (kade bij De Steeg en landhoofd bij Doesburg). Verzoek om schade en inkomstenderving te vergoeden.*
- (C1) Zie gemeente Rheden (C3). Tijdens de voorbereiding van een eventuele uitvoering van maatregelen in dit traject zal moeten worden nagegaan hoe zo min mogelijk schade kan optreden bij handhaving van de veiligheidsdoelstelling. Wanneer toch schade te voorzien is gelden de gebruikelijke planschadevergoedingsregelingen.
- De Bovenste Polder
- (R1) *Graag meer aandacht en status voor cultuurhistorische elementen langs de Nederrijn die herinneren aan de baksteenindustrie. Als attractieve elementen passen deze goed bij gedachten van de Rijksoverheid om de verschillende rivieren verschillende functies te geven, waarbij Nederrijn vooral de recreatie zou moeten dienen.*
- (C1) Zie ws. Groot Salland (C6) en IRO (C3).
- (R2) *Waar kunnen ontwerpprincipes die bij de planontwikkeling rond het Lexkesveer gehanteerd worden ter discussie gesteld worden?*
- (C2) Opmerkingen die te maken hebben met het ontwerp van maatregelen kunnen worden ingebracht tijdens de MER-procedure voor het project Lexkesveer.
- (R3) *Waarom is bij de aanvang geen "alternatief 3" als genoemd in de notitie "Stand van zaken" opgenomen in de plannen m.b.t. Lexkesveer?*
- (C3) De planvorming bij Lexkesveer kent vergeleken met de globale verkenning in RVR een veel gedetailleerd afwegingsniveau van maatregelen, gericht op besluitvorming voor de uitvoering. Dit betekent dat een andere en meer genuanceerde en gedetailleerde systematiek voor het formuleren van alternatieven nodig is. Vragen over de alternatieven t.a.v. Lexkesveer kunnen worden ingebracht in de lopende MER-procedure voor het project.
- (R4) *In de planontwikkeling Lexkesveer ontbreekt door het naar voren*

		<i>halen van het project de integrale afweging ten opzichte van andere locaties voor uiterwaardverlaging.</i>
	(C4)	Deze opmerking kan worden ingebracht tijdens de MER-procedure voor het project Lexkesveer. De in het kader van Interregsubsidie opgestarte projecten betreffen knelpunten in de rivier waar rivierverruimende maatregelen groot effect hebben en bovendien kansrijk zijn. Daarom worden de projecten gezien als maatregelen die goed zullen passen in een breder rivierverruimingsprogramma en in het geval van Lexkesveer bovendien bijdragen aan reeds geformuleerd natuurontwikkelingsbeleid voor de betreffende uiterwaarden. Het advies hanteert als uitgangspunt dat reeds lopende projecten in het kader van rivierverruiming of natuurontwikkeling na positieve kosten-baten afweging doorgang vinden.
	(R5)	<i>De aanleg van retentiebekkens gecombineerd met gefaseerde natuurontwikkeling/ uiterwaardverlaging heeft de voorkeur boven alleen ingrepen in het winterbed, omdat in dat laatste geval ruimte voor retentiebekkens verdwijnt door stedelijke ontwikkelingen en de afzet van specie problemen gaat geven.</i>
	(C5)	Zie IRO C4 en waterschap Groot Salland (C7). T.a.v. de afzet van specie: zie VNR (C4) en Pd Betuwe (C7).
Federatie van Oppervlakedelfstof winnende industrieën (FODI)		<i>Ondersteuning voor veiligheidsdoelstelling.</i>
	(R1)	<i>Het projectgebied is nationale schatkamer van hoogwaardige klei en beton- en metselzand. Oppervlakedelfstoffenwinning dient daarom zelfstandige nevendoelstelling van RVR te zijn</i>
	(C1)	Het grote belang van oppervlakedelfstoffenwinning wordt erkend, maar is niet opgenomen als nevendoelstelling maar als belangrijk element in de kostenbeheersing van de maatregel uiterwaardverlaging. In het advies wordt ervoor gepleit dat zandwinning in de uiterwaarden mogelijk wordt onder voorwaarden en gekoppeld aan de doelstelling van hoogwaterbescherming en dus niet als doel op zich.
	(R2)	<i>Opstellen SOD en advies RVR dient geïntegreerd plaats te vinden. Er moet een grondstoffenalternatief komen om de komende decennia in een grondstoffenbehoefte te voorzien van tientallen miljoenen tonnen beton- en metselzand en 20 miljoen ton klei. Voorkomen moet worden dat tijdens uitvoering frictie ontstaat tussen aanbod en vraag. Ook na afronding van RVR moet winning van grondstoffen mogelijk blijven.</i>
	(C2)	Afstemming tussen SOD en RVR vindt plaats. Zie verder (C1).
	(R3)	<i>Bedrijfsleven wil zich inspannen om combinatie natuurontwikkeling en grondstofwinning te optimaliseren.</i>
	(C3)	Dit kan een goed uitgangspunt zijn in de uitvoeringsfase. Contacten zijn reeds gelegd om de mogelijkheden verder te verkennen.
	(R4)	<i>Gedacht wordt aan maatregelen in zomerbed en kribverlaging op korte termijn en op langere termijn aan maatregelen uit alternatief 2.</i>
		<i>Voorwaarde is wel dat diepe zandwinning in de uiterwaarden mogelijk wordt en dat actief bodembeheer toegepast wordt. Dit moet in advies duidelijk zijn.</i>
	(C4)	In het advies is op zandwinning en Actief Bodembeheer ingegaan. Diepe zandwinningen zullen altijd gekoppeld zijn aan rivierverruimende maatregelen, waarbij de zandwinputten weer worden opgevuld. Ten aanzien van de keuze van maatregelen: zie IRO (C3) en NURG (C3) en (C5).
	(R5)	<i>Er zijn twijfels over de bergingscapaciteit in bestaande ontgrondingsplassen, mede in verband met reeds aanwezig slib.</i>

- (C5) De in de notitie Stand van zaken RVR gepresenteerde gegevens zijn gebaseerd op een conservatieve schatting van de ruimte in Geldersche uiterwaarden. Uiteraard zal voor de feitelijke planvorming nader onderzoek gedaan moeten worden, waarbij de verwachting is dat het feitelijk aanwezige volume hoger uitvalt. Dit staat overigens los van de vraag of de ruimte ook daadwerkelijk als bergingsruimte gebruikt kan worden.
- (R6) *In tegenstelling tot blz. 50 is de kleibehoeftte in de komende 15 jaar ca. 26 miljoen m3, waarvan ca. 6 miljoen m3 is vergund.*
- (C6) In de notitie Stand van zaken RVR zijn cijfers opgenomen op basis van de bij betrokken overheden op dat moment beschikbare informatie. In de lopende contacten met het ontgrondend bedrijfsleven kan deze informatie worden aangevuld.
- Federatie Particulier Grondbezit
- (R1) *Werk het vrij abstracte beleid zo spoedig mogelijk uit tot concrete plannen.*
- (C1) De noodzaak tot een spoedige feitelijke planvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering wordt onderschreven. Voor de realisatie van de veiligheidsdoelstelling in de planperiode tot 2015 is dat van groot belang. Het advies onderscheidt deelgebieden en geeft voor de uitvoering een prioriteitstelling, met als eerste prioriteit de lopende projecten en integrale planvorming voor de Waal.
- (R2) *In RVR mogen geen andere beleidsdoelen dan veiligheid worden nagestreefd, zoals natuurontwikkeling die verder gaat dan vigerende begrenzingsplannen. Als buiten die gebieden zodanige verlaaging noodzakelijk blijkt dat natuurterrein overblijft moeten deze hectares gevonden worden in overeengekomen begrenzingsplannen. Dit kan noodzaken tot herallocatie van reservats- en natuurontwikkelingsgebieden.*
- (C2) In het advies geeft de Bestuurlijke Begeleidingsgroep voorkeursmaatregelen aan en stelt zij voor de overlap tussen locaties voor rivierverruiming en natuurontwikkeling te optimaliseren. Zie ook IRO (C3) en NURG (C3) en (C5). Dit hoeft echter op voorhand niet te betekenen dat voor het bereiken van de veiligheid volkomen volstaan kan worden met de omvang van het voor natuurontwikkeling begrensde areaal. Dit moet blijken uit de feitelijke planvorming en de mogelijkheden om rekening te houden met begrensde gebieden danwel deze aan te passen.
- (R3) *Ingrepen in de uiterwaarden met een louter theoretisch nadeel voor de afvoercapaciteit moeten pragmatisch en niet dogmatisch behandeld worden.*
- (C3) Uiteraard gaat het bij RVR om een daadwerkelijke bijdrage aan waterstandverlaging. Daarbij geldt dat alle ingrepen, ook buiten het project RVR, beleidsmatig zullen worden getoetst aan de beleidslijn Ruimte voor de Rivier, welke zal worden opgenomen in de Vijfde nota Ruimtelijke Ordening. De strekking van de beleidslijn is dat op passende locaties voor riviergebonden functies in principe ruimte is en dat uitbreiding van niet riviergebonden activiteiten na een "nietenzij-afweging" buiten het winterbed een plaats moet vinden. Daarbij is altijd per initiatief een afweging (maatwerk) aan de orde.
- (R4) *De federatie ondersteunt de reactie van de GLTO. Bij de verdere planuitwerking ziet federatie graag dat het landbouwkundig gebruik en de aanwezige landschapselementen zoveel mogelijk gespaard blijven.*
- (C4) Het advies gaat voor de ontwikkeling van het rivierengebied uit van het kader van de Vierde Nota Watershuishouding. Bij het nemen

	van rivierverruimende maatregelen worden LNC-waarden zoveel mogelijk ontzien en geïntegreerd. Het landbouwkundig gebruik zal in lijn met het EHS-beleid een stap terug moeten doen. In het advies wordt wel voorgesteld het ruimtebeslag voor rivierverruiming optimaal te laten overlappen met het ruimtebeslag voor natuurontwikkeling, zodat extra ruimte beslag ten opzichte van het tempo van de EHS wordt beperkt. Zie IRO (C3), NURG (C5).
(R5)	<i>Daar waar consensus bestaat over de wenselijkheid van natuurontwikkeling pleit de federatie nadrukkelijk voor particulier natuurbeheer, d.w.z. dat bij de planuitwerking waar dit aan de orde is eerst met de zittende eigenaren wordt overlegd over hun mogelijkheden de beoogde inrichting te realiseren.</i>
(C5)	Daar waar de inrichting ten behoeve van veiligheid, de natuurdoelen en de beheersing daarvan te verenigen zijn met particulier natuurbeheer kan hiermee worden ingestemd. Van belang is dat het beheer op een ruime, bij het landschap aansluitende schaal wordt uitgevoerd, zodat flexibel en efficiënt ingespeeld kan worden op de voortdurend optredende veranderingen in het winterbed.
Gelderse Milieufederatie	<i>Volgens GMF dient doelstelling te zijn om afvoer in ruimte en tijd te spreiden voor veiligheid en het voorkomen van zoetwatertekort. Ondersteuning voor het beginsel dat dijkversterking de laatste optie is.</i>
(R1)	<i>Heroverweging Nederlandse waterhuishouding is noodzakelijk ook in verband met nog hogere afvoeren. Neem nu al maatregelen in het binnendijkse in beschouwing.</i>
	<i>De nu aangehouden rangordening van maatregelen binnendijs en buitendijs wordt als onverstandig gezien.</i>
(C1)	Dat maatregelen moeten worden genomen om piekafvoeren te voorkomen wordt onderschreven. Het één sluit het ander niet uit. Ten aanzien van binnendijkse maatregelen: zie IRO (C4), Ws Groot Salland (C7).
(R2)	<i>Er moet voldoende ruimte zijn voor voldoende biodiversiteit in het winterbed.</i>
(C2)	Voorzover dit binnen de veiligheidsdoelstelling mogelijk is wordt biodiversiteit volgens de streefbeelden (LNV, RWS) voor riviernatuur nagestreefd. Het onderzoek tot nu geeft aan dat de mogelijkheden voldoende aanwezig zijn. Dit punt dient met name op het schaalniveau van de Rijntakken bekeken te worden. Zie ook NURG (C2).
(R3)	<i>Zware verontreinigingen moeten van overige specie gescheiden worden en worden gereinigd of onder IBC-criteria opgeslagen. Omputten staat haaks op methodiek uit beleidsregel actief bodembeheer.</i>
(C3)	De grondverwerking moet passen binnen milieuregelgeving. Voor zware verontreinigingen (geconcentreerd, puntlocaties) worden de daarvoor geldende regels gevolgd. Omputten van onbruikbare en deels diffuus vervuilde uiterwaardgrond (bovenlaag) valt onder de beleidsregel Actief Bodembeheer. Voor geconcentreerde zware verontreinigingen is deze methodiek niet aan de orde.
(R4)	<i>De maatregel kribverlaging zou verder moeten worden uitgewerkt.</i>
(C4)	Hiernaar wordt op dit moment nader onderzoek gedaan. Punten van aandacht zijn de gevolgen voor het zomerbed en eventuele benedenstroomse opstuwing door versnelling van de afvoergolf.
(R5)	<i>Een voldragen eindadvies noodzaakt tot het in ogenschouw nemen van een stijgende zeespiegel en een andere waterverdeling.</i>
(C5)	Bij het berekenen van de omvang van maatregelen is een stijgende

		zeespiegel betrokken, de effecten hiervan spelen vooral in de benedenrivieren. Voor wat betreft de waterverdeling: zie provincie Gelderland (C2A) en Hh van de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (C6).
Gewestelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (GLTO)	(R1)	<i>Bij Ruimte voor Rijntakken moet veiligheid het leidende beginsel zijn, waaronder combinaties met andere belangen gezocht kunnen worden.</i>
	(C1)	Veiligheid is het leidende beginsel, koppelingen met andere functies worden zoveel mogelijk gemaakt. Zie IRO (C3) en NURG (C3).
	(R2)	<i>In de uiterwaarden gaat het om bedrijven die potentie hebben en die verder willen. Consequenties van het project voor de landbouw moeten goed in beeld worden gebracht en zwaar meewegen bij de keuze van uiteindelijke maatregelen. Negatieve effecten voor de landbouw moeten zoveel mogelijk worden tenietgedaan door landbouwcompensatie.</i>
	(C2)	In de notitie "Stand van zaken" is een overzicht gegeven van de mogelijke effecten voor de landbouw van een aantal alternatieven. In het advies wordt aangegeven dat, uitgaande van de feitelijke ruimte in de rivier, een beperking van de maatregelen ten opzichte van deze alternatieven te verwachten is. Bij het maatwerk in de planbewerking zal ook rekening gehouden worden met de landbouwstructuur. In het advies wordt tevens aandacht gevraagd voor de uitwerking van compensatie en planschaderegelingen en de toepassing van bestaand flankerend instrumentarium op rivierverruiming.
	(R3)	<i>De claims op landbouwgrond zijn groot, landbouwgrond is schaars en wordt alleen maar schaarser. Ruimtebeslag op landbouwgrond als gevolg van Ruimte voor Rijntakken moet zo beperkt mogelijk zijn. Dit kan door:</i> <ul style="list-style-type: none"> <i>• Zoveel mogelijk een combinatie te maken met als reservaat- en natuurontwikkelingsgebied begrensde gebieden. Dit kan betekenen dat de begrenzing van de EHS in de uiterwaarden aangepast moet worden, met veiligheid als leidend beginsel. Om deze redenen kan alternatief 2 uit de notitie niet aan de orde zijn;</i> <i>• Hoge prioriteit te geven aan het opheffen van hydraulische obstakels;</i> <i>• Plaatselijke dijkverlegging;</i>
	(C3)	Het eerst genoemde punt is in het advies opgenomen. Het opheffen van hydraulische obstakels en het plaatselijk verleggen van dijken zijn naast uiterwaardverlaging als voorkeursmaatregelen opgenomen. Zie IRO (C3) en NURG (C3) en (C5).
	(R4)	<i>• Dijkverhoging als optie niet te vergeten.</i>
	(C4)	Dijkverhoging is conform het beleid de laatste te kiezen optie en wordt dus niet vergeten.
	(R5)	<i>Voor de autonome ontwikkeling geldt dat vanuit de landbouw gezien het areaal te onttrekken ten behoeve van de EHS zeer ingrijpend is en tevens betekent dat er een extra koper (DLG) op de markt is waar de prijs door de hoogste bieder bepaald wordt. Een autonome ontwikkeling met einddatum past niet bij de voorwaarde dat realisering van de EHS op basis van vrijwilligheid dient plaats te vinden. Het principe van vrijwilligheid moet onverkort overeind blijven.</i>
	(C5)	Op dit moment wordt een wijziging voorbereid van de Onteigeningswet waarbij onteigening ten behoeve van veiligheid mogelijk wordt gemaakt toe te passen als laatste optie. Ten behoeve

- van de realisatie van de EHS zal verwerving op vrijwillige basis blijven geschieden, waarbij het jaartal 2018 beleidsmatig als einddatum is gesteld.
- (R6) *Voorwaarde is dat de landbouwstructuur op peil blijft en bij voorkeur wordt verbeterd. Mogelijkheden zijn er voor verbetering van de verkavelingssituatie via bestaand of aangepast/nieuw instrumentarium. Het principe grond voor grond moet een belangrijke rol gaan spelen.*
- (C6) Het op peil houden of verbeteren van de landbouwstructuur is geen doel van RVR. Het beleid is (zie NW4) dat de landbouw een stap terug moet doen in de uiterwaarden. Zie verder (C2). In het kader van functiewisseling kan het toepassen van instrumentarium landinrichting en natuurbeleid nodig zijn. Dit zou onderwerp van nadere uitwerking kunnen zijn waarbij GLTO betrokken zal zijn. In het advies is het streven opgenomen dat bij maatwerk zo veel mogelijk rekening gehouden wordt met de landbouwstructuur. Aan het principe grond voor grond zal niet altijd voldaan kunnen worden. Dit neemt uiteraard niet weg dat de landbouwsector recht heeft op voldoende compensatie. Te verwachten is dat met onderling overleg en maatwerk veel bereikt kan worden.
- (R7) *Ondernemers hebben er met het oog op de noodzakelijke investeringsbeslissingen recht op zo snel mogelijk duidelijkheid te hebben over waar en wanneer welke maatregelen worden uitgevoerd.*
- (C7) Er is begrip voor de wens om snel duidelijkheid te hebben over locaties en tijdstippen voor maatregelen. In dit stadium kan die zekerheid echter niet geboden worden. Rivierverruiming strekt zich mogelijk uit over een groot gebied en is een complexe ingreep, waarbij de precieze werkwijze nog niet geheel duidelijk zijn en de locaties voor ingrepen in het totale gebied nog niet vastliggen. Dit is ook niet mogelijk zonder een formele besluitvormingsprocedure met daarbij behorende rechtsbescherming. In het advies wordt wel een fasering voor de uitvoering voorgesteld, waarbij prioriteit gelegd wordt bij lopende projecten en een integrale aanpak van de Waal.
- (R8) *Effecten op grondwaterstromen zullen over grotere afstand dan drie kilometer vanaf de dijk in beeld moeten worden gebracht om in de uitvoeringsfase verantwoorde beslissingen te kunnen nemen over inrichtingsmaatregelen. Via een net van peilbuizen moet de verandering van de grondwaterstanden in kaart gebracht worden. Nadelige effecten voor de landbouw dienen gecompenseerd te worden.*
- (C8) In de meeste gevallen zal het effect tot een gebied binnen de genoemde zone van 3 km beperkt blijven. Grondwatereffecten worden in de feitelijke planvorming nauwkeuriger in beeld gebracht. Effecten moeten in eerste instantie worden voorkomen en anders kan compensatie aan de orde zijn. Zie Deventer C9.
- (R9) *De verkenning van maatregelen bij nog hogere afvoeren (18.000 m³/s) mag er niet toe leiden dat binnendijkse gebieden worden bevroren die bij deze afvoeren mogelijk nodig zijn voor retentie of anderszins. De winterdijken moeten bij de te nemen maatregelen letterlijk de grens vormen.*
- (C9) Het reserveren van binnendijs gebied verloopt langs het spoor van de 5e Nota R.O. In het advies wordt hier nadrukkelijk voor gepleit, omdat retentiegebieden bij verder toenemende maatgevende afvoer noodzakelijk blijken. Zie IRO (C4). Bezien zal moeten worden wat deze reservering betekent voor bewoners en gebruikers. Vrijwaring

in deze gebieden van activiteiten die niet verenigbaar zijn met wateropvang bij extreme situatie (zoals nieuwe bebouwing onder het waterpeil) ligt voor de hand. Eén en ander zal er op gericht kunnen zijn het gebied groen te houden, met als mogelijke dragende functies landbouw, natuur en recreatie.

- (R10) *In de overgangsgebieden is zomerbedverdieping als aanvullende maatregel nodig. In het IJsselmeer/randmeren moet een peilbeheer worden gevoerd dat de hogere afvoeren kan opvangen, wat ook eisen stelt aan de uitmaalcapaciteit. De rivieren moeten goed onderhouden worden zodat de afvoercapaciteit op peil blijft.*
- (C10) Zomerbedverdieping wordt als terugvaloptie gezien voor de overgangsgebieden, wanneer andere rivierverruimende maatregelen inderdaad onvoldoende effect opleveren. Een en ander in afstemming met maatregelen in het benedenrivierengebied. De mogelijkheden voor het peilbeheer in het IJsselmeer worden op dit moment verkend (WIN-studie). Wat de afvoercapaciteit in de rivieren betreft: RWS heeft hierin een inspanningsverplichting.
- (R11) *Agrarisch gebruik van gronden verdraagt zich prima met de afvoer van water. Reservaats- en natuurontwikkelingsgebieden moeten daarom ook door boeren geëxploiteerd en beheerd kunnen worden, waarvoor het Programma Beheer mogelijkheden geeft.*
- (C11) Op sommige plaatsen zullen de uiterwaarden zodanig verlaagd moeten worden dat agrarisch gebruik redelijkerwijs niet meer mogelijk is. Overigens: zie Federatie van Particulier Grondbezit (C6).
- (R12) *Er zal afstemming moeten zijn met lopende gebiedsprocessen.*
- (C12) In het advies wordt nadrukkelijk gesteld dat lopende projecten gericht op rivierverruiming en natuurontwikkeling niet belemmerd moeten worden. Voor de feitelijke planvorming is een integratie van de maatregelen in lopende (ruimtelijke) ontwikkelingen een belangrijk aandachtspunt. Het advies geeft aan dat de gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit één van de criteria moet vormen bij de selectie van maatregelen.
- (R13) *Er moet uiterst terughoudend om worden gegaan met het verwijderen van zomerkades.*
- (C13) Ook uit het oogpunt van rivierkundige en morfologische processen wordt terughoudend omgegaan met het verwijderen van zomerkades die in de lengterichting van de rivier zijn gelegen. In het onderzoek dat is verricht ten behoeve van de notitie "Stand van zaken" zijn zomerkades die in de lengterichting van de rivier liggen vrijwel niet verwijderd. Het verwijderen van overige zomerkades kan echter gevolgen hebben voor het landgebruik in de uiterwaarden.
- (R14) *Er moet beleid zijn dat specifiek op pachtsituaties is toegesneden (35% van het areaal is verpacht).*
- (C14) Met betrekking tot de ontpachting van de oevers heeft het Rijk zich inmiddels op het standpunt gesteld dat het bijbehorende melkquotum niet wordt teruggevorderd. Met betrekking tot de overige gebieden in de uiterwaarden is er een samenhang met het inzetten van de Rijksprojectenprocedure in combinatie met de Onteigeningswet, waarin mogelijk wordt gemaakt om te onteigenen wanneer dat voor veiligheidsmaatregelen noodzakelijk is.
- (R15) *De specieproblematiek is een belangrijke reden om het afgraven van uiterwaarden zo beperkt mogelijk te houden.*
- (C15) De voorkeur gaat uit naar herinrichting van het winterbed, gericht op de veiligheid en passend bij de doelstellingen voor de EHS. Bij toepassing van omputten worden kosten en grondoverschot als gevolg van uiterwaardverlaging beperkt en kan worden voorzien in

		een zandbehoefte en bijgedragen worden aan bestaand EHS-beleid. Zie ook (C3).
	(R16)	<i>Eigenaren kunnen niet verantwoordelijk gesteld worden voor diffuse verontreinigingen als gevolg van het onderlopen van landerijen.</i>
	(C16)	Dit uitgangspunt wordt onderschreven en is in lijn met de beleidsregel Actief Bodembeheer.
	(R17)	<i>De Nederlandse overheid moet nauwgezet bewaken dat in het kader van Ruimte voor Rijntakken Duitsland de afgesproken maatregelen voor rivierverruiming en vergroting van de bergingscapaciteit daadwerkelijk realiseert.</i>
	(C17)	In het kader van het Internationaal Hoogwaterprogramma vindt intensief overleg plaats. In het advies wordt het belang hiervan nog eens onderstreept.
Koninklijk Nederlands Watersport Verbond (KNWV)	(R1)	<i>Voor de watersport, recreatiertoerisme en toerisme zijn ontzandingsgaten en andere wateren met een open verbinding met de rivieren van groot belang. De kwaliteit voor recreatie staat of valt met het voor (mede)gebruik beschikbaar blijven van de open aanleunwateren en moeten niet vanwege natuurbestemming afgesloten worden.</i>
	(C1)	Van geval tot geval zal bekeken moeten worden of open verbinding tussen ontzandingsgaten en de rivieren mogelijk en/of gewenst zijn in verband met nautische, rivierkundige, ecologische en planologische aspecten.
	(R2)	<i>Het zou bijna onnatuurlijk zijn het cultuurhistorisch gegroeide rivierenlandschap als beeldmerk van Nederland te willen veranderen in natuurgebieden.</i>
	(C2)	Zie IRO (C3), NURG (C3).
	(R3)	<i>De werkgroep vertrouwt er op dat in de definitieve plannen en bij de uitvoering terdege rekening wordt gehouden met waterrecreatie. Bij de uitvoering moet er naar gestreefd worden via werk met werk om de plusminus 15 kilometer aanlegplaatsen te hebben. In het deelproject Recreatie wordt een tekort vastgesteld van 50 aanlegplaatsen aan de Rijn/Lek en 245 aan de Gelderse IJssel.</i>
	(C3)	Het voorzien in recreatievoorzieningen is geen doelstelling van rivierverruiming. Wel wordt er naar gestreefd andere doelstellingen niet te belemmeren en er zo mogelijk aan bij te dragen. Of dit mogelijk is hangt af van de ruimtelijke afwegingen in het regionale maatwerk en van de aanvullend beschikbare financiën. Zie ook NURG (C3).
	(R4)	<i>De werkgroep zou meer contact met RWS op prijs stellen.</i>
	(C4)	Voorgesteld wordt om hierover direct met RWS - DON contact op te nemen. <i>Een inventarisatie van zandgaten en andere wateren met een verbinding naar de IJssel en het Pannerdens Kanaal is beschikbaar.</i>
Nederlandse Vakbond Varkenshouders (NVV)	(R1)	<i>De NVV vreest met het oog op de Wet Herstructurering Varkenshouderij (WHV) op termijn een volgende korting op de varkensrechten als de plaatsingsruimte kleiner wordt zonder dat extra maatregelen genomen worden.</i> <i>Het plan 'Ruimte voor Rijntakken' is niet aanvaardbaar indien er geen afdoende maatregelen worden genomen om tegelijk met het veranderen van de bestemming van de grond ook de mineralen uit de markt te halen.</i> <i>De NVV verzoekt verruiming van grote rivieren niet ten koste te laten gaan van de concurrentiekracht van de varkenshouderij van-</i>

	(C1)	<i>wege hogere mestafzetkosten dan wel een nieuwe korting.</i> Zie beantwoording van de vragen van de GLTO, in het bijzonder (C2) en (C6).
Nederlandse Vereniging van Sportvissersfederaties (NVVS)	(R1)	<i>In het hoofdrapport dient nadrukkelijker het belang van recreatie onderstreept te worden, de toetsingscriteria oeverrecreatie en rou-testructuur dienen duidelijker van elkaar te worden onderscheiden en er dient expliciet aangegeven dat de verschillende recreatievormen verschillende eisen stellen aan de inrichting van de rivier en haar uiterwaarden.</i>
	(C1)	De notitie "Stand van zaken" besteedt nadrukkelijk aandacht aan recreatie. Erkend wordt dat de verschillende recreatievormen verschillende eisen stellen aan de inrichting van de rivier en haar uiterwaarden. In de concrete planvorming zal hiervoor meer gedetailleerde aandacht zijn.
	(R2)	<i>Bij maatwerk op detailniveau moet worden aangegeven welke belangen aangetast worden en wat meest acceptabele combinatie van maatregelen is. Afhankelijk van detailoplossingen en compenserende maatregelen blijft er bij alternatieven 1 t/m 3 voor de sportvisserij veel mogelijk. In het vervolgtraject moeten de mogelijkheden van met name compenserend maatregelen worden onderzocht. Kribverlaging betekent een vermindering van sportvisserijmogelijkheden. In het vervolgtraject moeten criteria voor de keuze van maatregelen verder worden ontwikkeld.</i>
	(C2)	De voorkeur gaat uit naar maatregelen in de uiterwaarden, zie NURG (C3). Of kribverlaging een vermindering van sportvisserijmogelijkheden betekent staat te bezien.
	(R3)	<i>Sportvisserij is een extensieve vorm van openluchtrecreatie. Sportvisserijontwikkelingsplannen voor verschillende onderdelen van het plangebied geven een beschrijving van sportvisserijgebruik en streefbeelden. De sportvisserij gaat er van uit dat de plannen bij de verdere planvorming zullen worden betrokken.</i>
	(C3)	Deze plannen kunnen bij de start van de concrete planvorming voor het desbetreffende gebied worden ingebracht.
Openbaar lichaam Muskusrattenbestrijding te Utrecht	(R1)	<i>Door uitvoering van RVR zullen vanglocaties vervallen of niet meer functioneren. Uiterwaardverlaging kan tevens biotoopverbetering voor muskusratten inhouden.</i> <i>Verzoek om de compenserende maatregelen ten laste te doen zijn van RVR.</i>
	(C1)	Gelet op de huidige kennis van de problematiek voert het te ver om toezeggingen te doen over compenserende maatregelen. Voorgesteld wordt hier contact over te onderhouden wanneer planvorming volgens formele procedure wordt opgestart.
Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland (RAVON)	R1	<i>Maatregelen komen vissen over het algemeen ten goede. Voor amfibieën en de Ringslang zijn hoogwatervrije plaatsen en geïsoleerde wateren van belang. Alternatief 3 biedt wat dat betreft de beste mogelijkheden.</i> <i>Bij de planning en uitvoering graag aandacht voor deze diergroepen. Ravon is bereid met expertise en databestanden te ondersteunen.</i>
	C1	De richting die in het advies wordt aangegeven is niet uit te drukken in één van de alternatieven uit de notitie Stand van zaken RVR. In hoofdlijn is er een voorkeur voor alternatief 1 en/of 3. In het advies wordt er van uitgegaan dat per gebied (riviertak) differentiatie

plaatsvindt al naar gelang de kenmerken van het riviertraject en de omgeving. De effecten op functies in het gebied zullen van beperktere omvang kunnen zijn als gevolg van de naar verwachting beperktere taakstelling (ten opzichte van de notitie Stand van zaken RVR) en maatwerk in het ontwerp. De door Ravon genoemde aandachtspunten zijn met name van belang bij de concrete planvorming. Het aanbod van ondersteuning wordt op prijs gesteld, voorgesteld wordt hierover in de fase van de eerste startnotitie contact op te nemen.

Staatsbosbeheer
Driebergen (SBB)

- Onderschrijft actie RVR. Veiligheid kan alleen bereikt worden met natuurlijker beheer uiterwaarden.*
- (R1) *Integrale aanpak blijkt onvoldoende.*
- (C1) Het gaat primair om veiligheid. Uiteraard zal bij de keuze van maatregelen gestreefd moeten worden naar het combineren met andere beleidsdoelen. Om die reden is in de notitie "Stand van zaken" voor het formuleren van maatregelen uitgegaan van het kader als geschetst door NW4 en zijn effecten bepaald op andere functies in het rivierengebied.
- (R2) *Koppeling met EHS, IRMA, Actieplan Hoogwater is niet helder. De gevolgen van bovenstroomse projecten en de gevolgen benedenstrooms worden nauwelijks beschreven.*
- (C2) Met de notitie "Stand van zaken" wordt een aanzet gegeven voor de invulling van het Hoogwateractieplan zoals die voor Nederland is afgesproken. Uitgebreid wordt ingegaan op hoe RVR-maatregelen zich verhouden (zowel kwalitatief als kwantitatief) tot de EHS-doelstellingen. Zoals in de notitie "Stand van zaken" is aangegeven maken IRMA-maatregelen (Interreg) onderdeel uit van het pakket aan bestudeerde maatregelen. In de notitie "Stand van zaken" is vermeld dat de gevolgen benedenstrooms minimaal zijn en dat voor wat betreft het bovenstroomse gebied uitgegaan wordt van de nieuw vast te stellen maatgevende afvoer, naar verwachting 16.000 m³/s, op basis van de huidige meetreeks van hoogwaters.
- (R3) *Stromingsmodel is niet algemeen geaccepteerd.*
- (C3) Het stromingsmodel is een algemeen erkend instrument.
- (R4) *Rapport is moeilijk interpreteerbaar.*
- (R4) *Streefbeeld EHS moet gerealiseerd worden. Dit blijkt niet uit de alternatieven.*
- (C4) Rivierverruimende maatregelen mogen de realisatie van de EHS niet belemmeren. Er wordt naar gestreefd dat de maatregelen aan de EHS-doelstellingen bijdragen. Zie NURG (C3) en (C5).
- (R5) *Het abstractieniveau van de geclusterde ecotopen is te hoog. De keus van de gidssoorten is onvoldoende, gemist worden plantensoorten van stroomdalgraslanden. Het duurzaam voorkomen van bijna alle gidssoorten moet gewaarborgd worden. Er moeten grote, aaneengesloten natuurgebieden gerealiseerd worden, zowel in langsricting als in dwarsrichting.*
- (C5) Het abstractieniveau van de ecotoopcluster is afgestemd op het abstractieniveau waarop in het RVR-advies uitspraken worden gedaan. Meer gedetailleerde gegevens zullen in verdere uitwerkingen aan de orde komen. De opmerking over gidssoorten en de omvang van natuurgebieden kan worden meegenomen bij het opstellen van een (ecologische) gebiedsvisie, zie ook NURG (C2).
- (R6) *Overdimensionering voor veiligheid biedt meer mogelijkheden voor natuurontwikkeling.*
- (C6) Overdimensionering is, afhankelijk van de lokale situatie en de

- beschikbare budgetten, gericht op flexibiliteit in het riviersysteem uit het oogpunt van veiligheid. In beginsel wordt de rivier niet verruimd om toekomstige natuurontwikkeling mogelijk te maken.
- (R7) *Omissie is dat er geen integrale benadering is van gehele stroomgebied.*
- (C7) Een integrale benadering voor het hele stroomgebied is opgenomen in de Vierde Nota Waterhuishouding. In 2000 zal nadere nationale besluitvorming over de hoogwaterbescherming plaatsvinden. Het advies RVR levert hiertoe bouwstenen aan, samen met het advies IVB en de stand van zaken bij de WIN-studie (waterhuishouding in het natte hart) en Maaswerken.
- (R8) *Voorstander van lokaal verleggen van dijken mits rekening houdend met LNC en verbetering voor natuur. Voorstander van verwijdering van obstakels, echter geen totale vervanging door bruggen.*
- (C8) Zie IRO (C3) en NURG (C3).
- (R9) *Effecten van uiterwaardverlaging moeten per traject worden bekeken.*
- (C9) Voor de concrete planvorming is dit van belang. Dit laat onverlet dat de totale rivierkundige en ecologische samenhang over een riviertak en het riviereengebied van belang blijft.
- (R10) *Binnendijkse consequenties voor EHS moeten duidelijk zijn. Flankerend beleid voor landbouw is van belang.*
- (C10) Binnendijkse relaties zijn een aandachtspunt voor de concrete planvorming bij het beoordelen van de maatregelen op het criterium ruimtelijke kwaliteit. Ten aanzien van een flankerend beleid voor de landbouw: zie GLTO (C2) en (C6)
- (R11) *Voorstander van kribverlaging en verwijdering steenbestorting, vooral langs de IJssel.*
- (C11) Voorkeur wordt gegeven aan maatregelen in de uiterwaarden. Zie IRO (C3) en NURG (C3). Kribverlaging levert overigens geen natuur op. Het verwijderen van steenbestorting is geen maatregel die uit het oogpunt van veiligheid nut afwerpt.
- (R12) *Vergeet de voordelen van bypasses niet ook voor berging, wellicht is zomerbedverdieping en retentie niet nodig; graag onderzoek hiernaar.*
- (C12) Bypasses kunnen inderdaad effectief zijn maar vergen wel een binnendijkse inpassing in de ruimtelijke ordening. Reservering van deze ruimte zal in het kader van RO5 moeten plaatsvinden. Bezien zal moeten worden of de benedenstrooms effecten acceptabel zijn, mede in het licht van nog hogere afvoeren.
- (R14) *Voorkeur voor sanering uiterwaarden maar irreëel. Graag concentreren van verontreinigingen, het liefst in bestaande putten volgens IBC alvorens om te putten. Specie eerst winnen ter plaatse van geplande nevengeulen. Specie gebruiken voor rijksprojecten.*
- (C13) Deze opmerkingen passen in de beleidslijn Actief Bodembeheer. Diffuus verontreinigd riviersediment hoeft volgens deze beleidslijn niet onder IBC-criteria te worden geborgen. Verwerking in projecten zelf kan acceptabel zijn.
- (R14) *Andere maatregelen: herziening stuwregime, aanpassing scheepvaart.*
- (C14) Deze maatregelen worden, gelet op de geringe relatie met de veiligheidsdoelstelling en de negatieve consequenties van de doelstelling voor vervoer over water, niet overwogen.
- (R15) *Kosten binnendijkse oplossingen meenemen. Voorkom dat automatisch gekozen wordt voor de goedkoopste variant.*
- (C15) Met betrekking tot binnendijkse oplossingen, zie (C12) en IRO (C4).

		Er zal bij de keuze van maatregelen naar een optimum gezocht moeten worden uit het oogpunt van kwaliteit en beschikbare budgetten.
	(R16)	<i>Voorkeur voor duurzaam veilig en natuur. Bereidheid tot samenwerking bij realisatie.</i>
	(C16)	Waardering voor de bereidheid tot samenwerking. Uiteraard zullen in de realisatiefase in onderlinge samenwerking de deskundigheden worden aangesproken.
		<i>Noot: Staatsbosbeheer heeft naar aanleiding van de notitie Stand van Zaken RvR samen met het Wereldnatuurfonds een visie Natuurlijke Veiligheid gepubliceerd. Deze visie is aangeboden aan de staatssecretarissen van V&W en LNV, met de vraag om het in de visie gepresenteerde principe van stromende berging verder uit te werken en de betekenis te vertalen naar de Rijntakken. Tussen V&W, LNV en de opstellers van de visie is een toelichtend gesprek geweest. Een gezamenlijke schriftelijke reactie op de visie is door de staatssecretarissen gegeven.</i>
Stichting Aardkundige Waarden	(R1)	<i>De Stichting vindt het jammer dat bij de integratie tussen rivierbeheer en landschap, cultuurhistorie, archeologie en EHS de geomorfologische waarden en de actuele morfologische ontwikkelingen met bijbehorende aardkundige waarden niet zijn betrokken en vertrouwt erop dat dit bij een aanvulling en nadere uitwerking van deze plannen wel zal gebeuren.</i>
	(C1)	Bij de concrete planvorming zullen ook de aardkundige waarden aandacht krijgen. Integratie van LNC-waarden is een belangrijk aandachtspunt voor de planvorming. Ten behoeve van de notitie "Stand van Zaken" zijn deze ook geïnventariseerd. Zie IRO (C3).
	(R2)	<i>Het lijkt niet geheel onmogelijk dat externe aardkundige waarden bij kust en Wadden in het gedrang komen doordat minder sediment beschikbaar zal zijn als gevolg van versnelde opslibbing langs uitgegraven uiterwaarden.</i>
	(C2)	De hoeveelheid slib die sedimenteert in de uiterwaarden is (al zou er sprake zijn van versnelling van opslibbing, hetgeen nog wordt onderzocht) slechts een gedeelte van de totale hoeveelheid slib die met de rivier wordt meegevoerd. Te verwachten is dat in de nieuwe evenwichtssituatie geen groot verschil zal zijn met de huidige situatie.
Stichting Ark namens Wereld Natuur Fonds (WNF)	(R1)	<i>Verruimen van het winterbed kan via maatwerk positief uitpakken voor riviernatuur uit het plan Levende rivieren. Voor verdere verruiming moet je zoeken naar dijkverleggingen en retentiegebieden of kribverlaging.</i>
	(C1)	Het advies geeft een aantal voorkeursmaatregelen en pleit voor het reserveren van ruimte voor retentie, te beginnen in de Vijfde nota Ruimtelijke Ordening. Zie t.a.v. de voorkeursmaatregelen IRO (C3), NURG (C3) en (C5). Ten aanzien van retentiebekkens zie IRO (C4).
	(R2)	<i>Het gekozen studiegebied werkt beperkend. Bovenstrooms en in zijrivieren en beken kan met dezelfde middelen meer bereikt worden. De consequenties voor het Rijn/Maasestuarium en IJsselmeergebied blijven buiten beschouwing.</i>
	(C2)	Bovenstrooms worden conform het Rijnactieplan maatregelen voorzien in het Rijnstroom- en voedingsgebied. Deze maatregelen zijn er op gericht de toestroom naar de grote rivieren te beperken en afvoerpieken te verlagen. Maatregelen in Nederland maken deel uit van de afspraken in dit actieplan en zijn gebaseerd op een maatgevende afvoer afgeleid van reeds opgetreden afvoeren. Ten opzichte van dijkverhoging zijn er geen consequenties van het nu gepresenteerde maatregelenpakket voor het benedenstroomse gebied,

omdat:

- de waterverdeling wordt vastgehouden
- de gekozen maatregelen (vrijwel) geen vervorming van de afvoerpiek tot gevolg hebben.

(R3) *Oplossingen moeten overeenkomen met internationale afspraken: geen verplaatsing van het hoogwaterprobleem naar benedenstrooms, geen verdroging en/of bodemerosie, bijdragen aan herstel van het rivierecosystemen. Het WNF vraagt aandacht voor de bijdrage aan veiligheid in Nederland door aanleg van retentiebekkens tussen Bonn-Lobith.*

(C3) Deze opmerking past in de internationale doelstellingen. Zie ook (C2).

Het laten samengaan van rivierbeheer met bodembeheer, milieubeheer en natuurbeheer is prima, bijvoorbeeld door verwijdering en concentratie van de vervuilde laag.

(R4) *Kleiwinning en rivierverruiming moeten samenvallen, in overleg met de kleiverwerkende sector.*

(C4) De veiligheid staat voorop bij de keuze van rivierverruimende maatregelen. Nagegaan zal moeten worden hoe kleiwinning daarin past, zodat van een optimale samenhang sprake is.

(R5) *Het WNF heeft grote twijfels aan de wenselijkheid van het zogenaamde omputten als methode van kostenverlichting omdat het afbreuk doet aan de geologische, geomorfologische en geohydraulische opbouw en processen van het winterbed. Daarom is het belangrijk dat bij de verdere uitwerking naar een integratie van allerlei rivierverruimende maatregelen gekeken wordt.*

(C5) In hoeverre enkele zorgvuldig gekozen diepe zandwinningen die direct weer worden opgevuld afbreuk doen aan de opbouw en processen in het winterbed is een punt van discussie. Uiterwaardverlaging wordt beschouwd als noodzakelijke maatregel in het totale pakket rivierverruimende maatregelen. Ook bij natuurontwikkelingsprojecten komt uiterwaardgrond vrij. Zonder combinatie met delfstoffenwinning is de toepassing van uiterwaardverlaging op de schaal van het totale RVR-gebied problematisch. Het advies gaat hier nader op in.

Met Ruimte voor Rijntakken ontstaat meer ruimte voor de natuurgericht recreatie, waaraan veel behoefte is. Daarmee ontstaan nieuwe inkomstenbronnen als alternatief voor de landbouw en kan bijgedragen worden in de aantrekkelijkheid van de stedelijke leefomgeving.

(R6) *Zo groot mogelijke aaneengesloten oppervlakken riviernatuur maken het natuurbeheer eenvoudiger en doelmatiger. Daarvoor moet voor het (agrarisch) grondgebruik ook naar uitruilmogelijkheden gekeken worden, wat kan leiden tot een aanpak die per riviertraject/regio verschilt.*

(C6) Een voldoende groot schaalniveau is inderdaad van belang voor efficiënt en doelmatig beheer. Grondruil zal niet altijd mogelijk zijn. Zie Fed. Particulier Grondbezit (C5), GLTO (C6). Regionaal maatwerk zal bij de concrete planvorming aan de orde zijn.

Noot:

Het Wereldnatuurfonds heeft naar aanleiding van de notitie Stand van Zaken RvR samen met Staatsbosbeheer een visie Natuurlijke Veiligheid gepubliceerd. Deze visie is aangeboden aan de staatssecretarissen van V&W en LNV, met de vraag om het in de visie gepresenteerde principe van stromende berging verder uit te werken en de betekenis te vertalen naar de Rijntakken. Tussen V&W, LNV en de opstellers van de visie is een toelichtend gesprek geweest. Een gezamenlijke schriftelijke reactie op de visie is door de staatssecretarissen gegeven.

Te Voet, regio Gelderland	(R1)	<i>De vereniging is bezorgd dat door ingrijpende herinrichting de wandelmogelijkheden niet zullen verbeteren en dat met name doorgaande routes het kind van de rekening zullen worden. Zij pleit daarom voor grote aandacht voor de wandelpaden, zowel voor behoud als het doen ontstaan van nieuwe paden, zowel kort en rondgaand bij bevolkingskernen als lang en doorgaand. Kansen kunnen gezien worden via een planmatige benadering van een wandelpadennet binnen de herinrichting, bij voorkeur samen met de wandelorganisaties.</i>
	(C1)	<i>Uitgaande van het kader van de Vierde Nota Waterhuishouding worden er kansen gezien voor ontwikkeling van aan natuur gekoppelde recreatie. De uitwerking hiervan komt aan de orde bij de concrete planvorming, waarbij de mogelijkheden voor nieuwe recreatievoorzieningen mede afhankelijk zijn van de beschikbare budgetten.</i>
Vereniging Vrienden van Brummen (VVB)	(R1)	<i>Bij Brummen speelt de herziening bestemmingsplan buitengebied en het begrenzingenplan IJsseluitwaarden en natuurontwikkeling Brummensche Waarden en Cortenoever.</i>
	(C1)	<i>Zie gemeente Zutphen (C1).</i>
	(R2)	<i>De oude IJsseltak in de Brummensche Waarden kan een rol spelen bij uiterwaardverlaging wanneer deze wordt uitgebaggerd, hoger gelegen wilgenbosjes kunnen behouden blijven. De VVB vraagt zich af of uiterwaardverlaging in de 'schaduw' van de Gelderse Toren van veel belang zal zijn.</i>
	(C2)	<i>Genoemde ideeën zijn van belang voor de concrete planvorming. Zie in dit verband ook gemeente Rheden (C3). Uiterwaardverlaging in de directie stroomschaduw van "obstakels" is inderdaad in het algemeen minder effectief.</i>
	(R3)	<i>De mogelijkheid om natuurgebieden te betreden wordt zeer op prijs gesteld. De VVB neemt zich voor de betrokken overheden te vragen om natuurpleinen in de uiterwaarden aan te leggen.</i>
	(C3)	<i>Zie Te Voet (C1).</i>
	(R4)	<i>Volgens Staatsbosbeheer zou in Cortenoever een uiterwaardverlaging worden uitgevoerd, uw notitie noemt alleen een retentiebekken.</i>
	(C4)	<i>Binnendijs wordt gesproken over retentiebekkens of eventuele "bypass", buitendijs over uiterwaardverlaging. In de notitie "Stand van zaken" is in de lijst verkende retentiebekkens sprake van een bekken bij Cortenoever (p.59). Zie ook IRO (C4).</i>
	(R5)	<i>Zodra meer concrete inrichtingsgegevens beschikbaar komen zal de VVB dit gaarne in een vroeg stadium vernemen.</i>
	(C5)	<i>Aan deze wens zal tegemoet worden gekomen.</i>
Ir J. W. Boehmer te Den Haag (gericht aan de heer Kamminga; op ver- zoek van GS Gelderland hier te behandelen)	(R1)	<i>Verzoek initiatieven te ontplooien voor het verwerven van inzicht in zekere hoogwaterrisico's en het ontwikkelen van nieuwe bestuurskracht. Trend van klimaatverandering kan niet worden omgedraaid. Voorstel om prijsvraag uit te schrijven en te verwerken in beleid. Andere partijen moeten hierbij betrokken worden, zoals andere provincies en Nordrheinland-Westfalen.</i>
	(C1)	<i>Op dit moment worden veel van dit soort initiatieven ontplooid, waaronder het onafhankelijk onderzoek door de Commissie Waterbeheer 21e eeuw. Het voorstel om een prijsvraag uit te schrijven wordt, gezien het reeds lopende communicatietraject, niet overwogen.</i>

De heer en mevr.
Breukink en mevr.
Wijma te Vorden	(R1)	<i>Is het reëel dat de afvoer bij Lobith 80 tot 120 cm kan stijgen t.o.v. de hoogwaters in 1993 en 1995?</i>
	(C1)	De genoemde stijging komt overeen met een verschil tussen een afvoer van ca. 12.000 m ³ /s (gemeten 1995) en 16.000 m ³ /s (afvoer met kans 1/1250 volgens huidige meetreeks). Bedacht moet worden dat de huidige norm op 15.000 m ³ /s ligt. Wanneer 16.000 m ³ /s geldt als maatgevende afvoer, betekent dat dat die afvoer met de waterstanden die daarbij optreden nog net door de dijken gekeerd moet kunnen worden.
	(R2)	<i>Waarom helpt retentie bij Lobith wel en in Duitsland beperkt?</i>
	(C2)	Hoe verder weg van de landsgrens in bovenstroomse richting een retentiebekken wordt aangelegd, des te minder invloed heeft het op de afvoer bij Lobith. Dit heeft onder andere te maken met de invloed van zijrivieren in het tussenliggende gedeelte.
	(R3)	<i>Gepleit wordt voor een uitgekende samenwerking tussen landbouw en natuur.</i>
	(C3)	Op zich is deze wens terecht, echter in sommige gevallen kan uiterwaardverlaging zover gaan dat landbouwkundig gebruik redelijkerwijs niet meer mogelijk is. Zie NURG (C5) en GLTO o.a. (C3) en (C11).
	(R4)	<i>Verkleining van landbouwareaal leidt niet tot extensivering van landbouw.</i>
	(C4)	Deze opmerking is terecht.
	(R5)	<i>Geef aandacht aan wijzigingen in grondwaterstand en bedenk dat op dit moment projecten gestart zijn ter verhoging van het grondwater.</i>
	(C5)	Deze opmerking is terecht, zie gemeente Deventer (C9).
De heer C. Burgsteijn
te Renkum	(R1)	<i>Bij het nemen van maatregelen dient rekening gehouden met de waarden van de restanten van de steenfabriek in de Jufferswaard. Er zijn mogelijkheden voor het conserveren van dit uit industrieelarcheologisch interessante complex.</i>
	(C1)	Zie ws. Groot Salland (C6), IRO (C3).
De heer Huetink te
Bronkhorst namens
GLTO te Steenderen	(R1)	<i>Adhesie voor reactie GLTO.
Alle veehouderijen langs de IJssel zijn min of meer afhankelijk van de uiterwaarden.</i>
	(C1)	<i>Gebruik alleen maar grond die al in eigendom van de Staat is.</i>
Zie GLTO, met name (C2) t/m (C6). De eigendomssituatie strookt niet altijd met de locaties die rivierkundig van belang zijn voor verruiming.
De heer Kerkhof te
Vianen	(R1)	<i>Nu vasthouden aan de waterverdeling kan op termijn duur blijken te zijn. Dit zou betekenen dat geïnvesteerd wordt in functies die in de toekomst niet gehandhaafd kunnen worden, zoals scheepvaart op de IJssel of Nederrijn-Lek. Er zijn historische, landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische argumenten voor wijziging van de waterverdeling. Stuur daarom meer water langs de Waal. Kan een waterverdeling geconstrueerd worden die alleen bij hoge afvoeren de waterverdeling verandert?</i>
	(C1)	Zie provincie Gelderland (C2A) en Hh v.d. Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (C6). In principe is het mogelijk een constructie te bedenken waarbij alleen bij hoge afvoeren de waterverdeling verandert.
	(R2)	<i>Welke gevolgen heeft zomerbedverdieping voor aangrenzende oeverwallen.</i>
	(C2)	Het effect van zomerbedverdieping op gronden langs de rivier zal

met name verdroging kunnen betreffen. Bij de afweging van zomerbedverdieping (waar overigens in het grootste deel van het studiegebied afwijzend tegenover wordt gestaan) ten opzichte van andere maatregelen zal dit aspect betrokken moeten worden.

Advies klankbordgroep Ruimte voor Rijntakken

Naar aanleiding van de notitie *Stand van Zaken Ruimte voor Rijntakken* heeft de klankbordgroep Ruimte voor Rijntakken een advies uitgebracht aan de Bestuurlijke Begeleidingsgroep. Dit advies en het antwoord daarop zijn hier in hun geheel opgenomen.

**De Voorzitter van de
Bestuurlijke Begeleidingsgroep
Ruimte voor Rijntakken**

Kesteren, 13 augustus 1999

Betreft: Advies Klankbordgroep Ruimte voor Rijntakken

Geachte Voorzitter,

Duurzame hoogwaterbescherming in het Rivierengebied is een belang dat vele partijen aangaat. De organisaties die zijn verenigd in de Klankbordgroep van de planstudie **Ruimte voor Rijntakken** hebben sedert begin 1998 met grote interesse kennis genomen van de vormgeving en resultaten van diverse deel-onderzoeken, daarover gezamenlijk gesproken en diverse malen signalen afgegeven aan de Bestuurlijke Begeleidingsgroep.

Nu de samenleving actief wordt gekend met het uitbrengen van de Notitie Stand van Zaken en de voorlichting hierover, is ook de tijd rijp voor Klankbordgroep om, parallel aan individuele reacties van burgers en organisaties, met een gezamenlijk advies aan de Bestuurlijke begeleidingsgroep te komen. Dit is overeenkomstig de werkwijze in het projectplan Ruimte voor Rijntakken, zoals vastgesteld door de Bestuurlijke begeleidingsgroep. Dit advies treft U in bijlage 1 aan.

Zoals reeds in de eerdere signalen verwoord, hecht de Klankbordgroep sterk aan een integrale benadering, en wel in twee opzichten. Ten eerste wijst de Klankbordgroep erop dat de in de planstudie beschreven winterbed-maatregelen in samenhang moeten worden gezien met andersoortige maatregelen in het gehele stroomgebied van de Rijn. Ten tweede pleit de Klankbordgroep er krachtig voor om bij de vormgeving op traject/projectniveau zoveel mogelijk samenloop van belangen te verwerklijken – en zo weinig mogelijk bestaande functies, waarden en potenties te verdringen. Graag verwijs ik naar de tekst van het bijgesloten advies voor een volledig beeld van de opvattingen van de Klankbordgroep.

Ik vertrouw erop dat U dit geluid uit de samenleving een duidelijke plaats zult kunnen geven bij de besluitvorming over de gedaante van het eindproduct van de planstudie, te weten het Advies dat eind dit jaar aan de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat zal worden aangeboden. Teneinde de Bestuurlijke Begeleidingsgroep hierbij van dienst te zijn zou ik het bijgesloten advies graag persoonlijk toelichten in de bijeenkomst op 1 september a.s.

Hoogachtend

J. van Dijkhuizen,

Voorzitter Klankbordgroep Ruimte voor Rijntakken

1. De Notitie Stand van Zaken

Gezien het abstractieniveau van de notitie is het voor betrokkenen moeilijk te bepalen wat de precieze gevolgen zijn in hun gebied. Voorts is er een aantal aannames en uitgangspunten die nader moeten worden gezien:

- Het bergingsvolume voor uiterwaardengrond in bestaande putten is te gunstig ingeschat;
- De cijfers over de kleimarkt zijn niet geheel juist;
- De inschatting van grondwatereffecten van winterbed-maatregelen lijkt te optimistisch; meer onderzoek is nodig;
- Het vasthouden aan de huidige waterverdeling over de splitsingspunten beperkt mogelijkheden;
- Samenhang met benedenstroomse en bovenstroomse maatregelen is ontoereikend.

Tenslotte had in de notitie het belang van recreatie voor de kwaliteit van de woonomgeving meer gekwantificeerd kunnen worden en had een duidelijker onderscheid kunnen worden gemaakt in verschillende recreatievormen, met elk hun eigen eisen aan de inrichting van het winterbed.

2. Doelstellingen

De Klankbordgroep ondersteunt het bereiken van de veiligheids-doelstelling krachtig en stelt deze doelstelling nadrukkelijk boven andere doelstellingen. Tegelijkertijd pleit de groep voor het maximaliseren van samenloop van rivierbeheer met grondstoffenbeleid, beleid voor het landelijk gebied, natuurbeheer, milieubeheer, bodembeheer en recreatie.

De Klankbordgroep zou graag een dubbele claim op de landbouw willen vermijden door een flexibele opstelling te kiezen voor natuurhectares. Uitrui van RBON-natuur tegen RvR-natuur zou mogelijk moeten zijn, met uitzondering van reeds gerealiseerde natuur. Huidige begrenzings van reservaat- en natuurontwikkelings-gebieden zullen moeten worden herbezien indien partijen het erover eens zijn dat ten behoeve van waterstandsverlaging andere plekken effectiever zijn.

De Klankbordgroep is verdeeld over de wenselijkheid van een aparte neven-doelstelling voor de grondstoffen-voorziening. In ieder geval wordt hier voor de bestuurlijke begeleidingsgroep een keuze geïdentificeerd. Mocht dit gewenst zijn, dan zijn waarborgen nodig voor de mogelijkheden tot nieuwe buitendijkse ontgrindingen.

3. Maatregelenpakket

De Klankbordgroep stelt vast dat de meeste maatregelen voor het waarborgen van de veiligheid tot 16.000 m³/s kunnen worden gevonden in het winterbed. Omdat hogere afvoeren dan 16.000 m³/s niet kunnen worden uitgesloten zullen ook binnendijkse maatregelen moeten worden verkend. Bij een dergelijke verkenning omvat een beschouwing van planologische voorwaarden, zoals het weren van ontwikkelingen met onomkeerbare effecten voor de waterafvoer. Het is mede daarom zaak om ook al in het "maatregelenpakket tot 16.000 m³/s"

in te zetten op structurele en duurzame oplossingen. Zoals internationaal overeengekomen, vormen winterbedmaatregelen een deel van de noodzakelijke inspanningen voor veiligheid in het gehele stroomgebied van de Rijn, zoals vergroting van sponswerking en retentie.

In de Klankbordgroep is een groot aantal partijen van opvatting dat in het bijzonder uiterwaardverlaging en verwijdering van zomerkades, gezien de ingrijpende gevolgen voor de landbouw en de cultuur-historische waarden van het rivierenlandschap, zo veel mogelijk moeten worden beperkt tot waar dit voor de veiligheid strikt noodzakelijk is. Andere partijen hebben een gunstiger beeld van uiterwaardverlaging, waarbij zij opmerken dat het gezien de grondstoffenmarkt waarschijnlijk verstandig is om te *beginnen* met kribverlaging en opheffen van hydraulische knelpunten.

In het geval van grootschalig grondverzet beveelt de Klankbordgroep aan om zo veel mogelijk grond te hergebruiken. Waar het gaat om zwaar vervuilde grond heeft hergebruik eveneens de voorkeur, al dan niet na bewerking. Waar dit niet mogelijk is, is concentratie in bestaande putten, onder voorwaarden, een uitweg. Een minderheid in de Klankbordgroep meent dat ook benutting van *nieuw te graven* putten noodzakelijk en gewenst is. Tenslotte constateert de groep dat kribverlaging meer gewicht gegeven kan worden indien mocht blijken dat dit ook ecologisch voordeel oplevert. Overigens is kribverlaging vanuit het oogpunt van recreatie minder gewenst aangezien de mogelijkheden tot sportvisserij worden beperkt.

De realisatie van de noodzakelijke maatregelen stelt een aantal eisen aan andere beleids-terreinen. Zo moet het mogelijk zijn de verantwoorde, pragmatische bestemmingen voor verontreinigde grond conform de landelijke Beleidslijn Actief Bodembeheer te benutten. Verder moet het rivierbeheer waarborgen dat de huidige afvoercapaciteit in elk geval niet verslechtert. Tenslotte is bij toepassing van de Beleidslijn Ruimte voor de Rivier voor bebouwing in de uiterwaarden maatwerk gewenst zodat bedrijven aldaar voldoende perspectief kan worden geboden.

4. Samenwerking en Integrale Planuitwerking

De Klankbordgroep pleit krachtig voor samenwerking in de uitvoering op project/traject-niveau. Hierbij moet het maximaal verweven van functies uitgangspunt zijn, alsook het vermijden van functiewijziging of functieverlies. Per traject/project is een optimalisatie (maatwerk) voor de verschillende functies gewenst, in het bijzonder voor natuur, behoud van cultuur-historische waarden, landbouw en recreatie, waarbij:

- eventueel reeds geprogrammeerde natuurhectares verplaatst moeten kunnen worden;
- bestaande sectorale ontwikkelingsplannen en lopende landinrichtingsprojecten betrokken moeten worden;
- grondeigenaren nauw betrokken moeten worden;
- een gezamenlijke planning en programmering met marktpartijen noodzakelijk is ivm de afzet van grondstoffen.
- kenmerkende landschapselementen (identiteit) zo veel mogelijk worden ontzien;
- duidelijkheid in de fasering is geboden om de huidige onzekerheden voor betrokkenen weg te nemen;
- naast het oppervlak ook de kwaliteit aan nieuwe natuur (omvang, diversiteit, toegankelijkheid) van belang is;
- het gewenst is een netto toename van recreatiemogelijkheden te bereiken.

5. Instrumentarium

Daar waar functiewijziging aan de orde is dient ook compensatie te worden geboden, teneinde aantasting van de landbouwstructuur te vermijden, met bestaande en wellicht ook nieuwe instrumenten. Hierbij is een rol voor het principe "grond voor grond" weggelegd. Het instrument 'particulier natuurbeheer' moet zo veel mogelijk worden benut.

Waar herinrichting leidt tot schade voor de landbouw door vernatting dan wel verdroging (vast te stellen door gericht onderzoek bv door een meetnet van peilbuizen) is een adequate schaderegeling nodig. Grondaankoop dient op basis van vrijwilligheid te blijven verlopen. Grondgebruikers mogen niet aansprakelijk worden gesteld voor diffuse verontreiniging van de uiterwaarden.

Tenslotte is het in overweging te nemen om in de uitvoering gebruik te maken van constructies voor publiek-private samenwerking (PPS).

Aan

De voorzitter van de Klankbordgroep RVR

De heer J. van Dijkhuizen

Hoofdstraat 81

4041 AC KESTEREN

Contactpersoon

ir C. Jol

Datum

29 oktober 1999

Ons kenmerk

ANSP 12413

Onderwerp

Advies van de klankbordgroep naar aanleiding van de notitie "Stand van zaken"

Doorkiesnummer

(026) 368 85 65

Bijlage(n)

-

Uw kenmerk

-

Datum verzending

01. NOV. 1999

Geachte heer Van Dijkhuizen,

Hierbij doe ik u namens de bestuurlijke begeleidingsgroep van het project Ruimte voor Rijntakken toekomen een reactie op uw advies naar aanleiding van de notitie "Stand van zaken".

In onze reactie wordt een aantal lijnen uitgezet die, zoals het er nu naar uitziet, ook bestanddeel zullen zijn van het advies dat wij eind dit jaar aan de staatssecretaris als voorzitter van de Stuurgroep Deltaplan Grote Rivieren zullen aanbieden. Uiteraard zal een concept van dit advies, voordat dat in onze vergadering van 2 december 1999 wordt vastgesteld ook nog aan u worden voorgelegd.

In het onderstaande wordt de volgorde van de in uw advies behandelde elementen aangehouden.

Integrale benadering

Uit uw brief blijkt dat de klankbordgroep er aan hecht dat winterbedmaatregelen in samenhang worden gezien met andersoortige maatregelen in het stroomgebied en dat op projectniveau zoveel mogelijk samenloop van belangen en zo weinig mogelijk verdringing van bestaande waarden, functies en potenties wordt bewerkstelligd.

Voor het realiseren van de benodigde rivierverruiming gaat onze voorkeur uit naar een duurzaam maatregelenpakket. Het bereiken van de veiligheidsdoelstelling staat voorop, waarbij wij er naar willen streven de aanwezige kansen voor riviergebonden functies zoveel mogelijk te benutten. Deze integratie van doelstellingen zal ook vragen om integratie van de bij betrokkenen aanwezige financiële middelen en deskundigheid, hetgeen de komende tijd verder zal moeten worden uitgewerkt.

In het maatregelenpakket zien wij een belangrijke rol voor de maatregelen uiterwaardverlaging, lokale dijkverlegging en het opheffen van hydraulische knelpunten. Met name in het toepassen van uiterwaardverlaging liggen kansen voor natuurontwikkeling en daaraan gekoppelde recreatie, hetgeen goed past in de doelstelling voor de EHS binnen het rivierengebied. Voor de uitwerking van deze maatregelen hechten wij aan een uitgekend ontwerp dat rekening houdt met bestaande LNC-waarden volgens de uitgangspunten van de Vierde Nota Waterhuishouding.

Op korte termijn kan met winterbedmaatregelen worden volstaan. Binnendijkse maatregelen als retentiebekkens of groene rivieren beschouwen wij als maatregelen voor de opvang van nog hogere maatgevende afvoeren of gecontroleerde overstroming van een hoogwatergolf die de veiligheidsnorm te boven gaat. Deze maatregelen vragen gezien hun omvang en consequenties een langere voorbereiding, waarbij in eerste instantie ingezet moet worden op het ruimtelijk beleid (RO5, streekplannen). Op termijn kunnen deze maatregelen een aanvulling vormen op de winterbedmaatregelen waarop het advies RVR zich richt.

Notitie "Stand van zaken"

Uit uw brief blijkt dat de klankbordgroep vraagtekens stelt bij de gegevens over bergingsvolume voor uiterwaardgrond in bestaande putten en de cijfers over de kleimarkt. Tevens wordt er aandacht voor gevraagd dat grondwatereffecten te optimistisch lijken te zijn ingeschat en dat recreatie-aspecten verder konden worden uitgewerkt. Tevens wordt gesteld dat het vasthouden aan de huidige waterverdeling de mogelijkheden beperkt en dat de samenhang met beneden- en bovenstroomse maatregelen ontoereikend is.

Wij zijn van mening dat nauwkeurige gegevens over bergingsvolume en kleimarkt ten bate van meer gedetailleerde planvorming in het vervolgtraject het best in onderling overleg tussen provincies, rivierbeheerders en marktpartijen vastgesteld kunnen worden. In de notitie "Stand van zaken" Ruimte voor Rijntakken is vooralsnog uitgegaan van de bij betrokken overheden aanwezige informatie.

De in uw brief genoemde gegevens over de kleimarkt zijn vooral gebaseerd op het kleiwinningsplan van de provincie Gelderland. De schatting welke in de notitie "Stand van zaken" Ruimte voor Rijntakken opgenomen voor het bergingsvolume in bestaande putten is naar onze mening van conservatieve aard, daar op basis van bestaande informatie alleen gekeken is naar de grotere putten in de provincie Gelderland en uitgegaan is van een beperkte opvulling tot 6 meter onder maaiveld. Er zal dus eerder sprake zijn van een groter dan van een kleiner aanwezig volume. Dit staat overigens los van de vraag in hoeverre deze ruimte daadwerkelijk als bergingsruimte te benutten is, hetgeen in het vervolgtraject duidelijker moet worden.

Naar aanleiding van uw opmerkingen over recreatie en grondwater merken wij het volgende op. De invloed van concrete rivierverruimende maatregelen op recreatieve mogelijkheden ter plaatse zal verder worden uitgewerkt in het vervolgtraject, wanneer voor deelgebieden een planstudie wordt opgesteld. Datzelfde geldt voor de lokaal te verwachten grondwatereffecten, waarvoor tevens een aanvulling op de tekst in de notitie Stand van zaken wordt opgesteld, als achtergronddocument ten behoeve van het advies. Hierin wordt de differentiatie in grondwatersituatie en rivierinvloed in het gebied uitgebreider toegelicht.

Ten aanzien van de waterverdeling willen wij het volgende onder de aandacht brengen. Handhaving van de waterverdeling is een belangrijke voorwaarde om nu beslissingen te kunnen nemen over maatregelen, daar bij het loslaten van deze verdeling vele, deels onvoorziene, bijkomende effecten op overstromingsrisico's, grondwater en scheepvaart op kunnen treden.

Ook de samenhang met benedenstrooms gelegen gebieden is hierbij belangrijk (benedenrivieren en IJsselmeer). In verband met de situatie in de benedenrivieren kan mogelijk op termijn, in het licht van nog hogere afvoeren dan 16.000 m³/s, een bezinning op de waterverdeling aan de orde zijn. Daarvoor is een verdieping van het inzicht in de mogelijkheden en consequenties van een andere waterverdeling noodzakelijk en moeten de mogelijkheden van binnendijkse maatregelen zoals retentie in de afweging worden meegenomen.

De samenhang met beneden- en bovenstroomse maatregelen is een belangrijk aandachtspunt in het onderzoek en bij de formulering van het advies RVR.

Besluitvorming over een programma op landelijk niveau alsmede bewaking van de internationale afspraken zullen deze samenhang moeten waarborgen. Het advies zal dit aangeven. Wij zijn van mening dat deze samenhang vereist dat in elke regio maatregelen genomen moeten worden en het probleem niet naar de burens moet worden doorgeschoven. Dit is in overeenstemming met de afspraken die in de Internationale Rijncommissie zijn gemaakt.

Doelstellingen

Uit uw brief blijkt steun aan de veiligheidsdoelstelling, deze staat voorop. U maakt daarbij wel de opmerking dat een dubbele claim op landbouwgebieden vermeden moet worden door een flexibele opstelling ten aanzien van de allocatie van natuurgebieden zodat natuurontwikkeling en uiterwaardverlaging zoveel mogelijk op dezelfde hectaren worden gerealiseerd. De RBON-begrenzings (niet gerealiseerde natuur) moeten worden herbezien indien partijen het erover eens zijn dat voor de maatregel uiterwaardverlaging andere locaties voor waterstandverlaging effectiever zijn.

Tevens signaleren wij in uw brief de vraag of grondstoffenvoorziening een aparte neven-doelstelling moet worden, de KBG heeft hierover geen eensluidend advies.

Uw advies ten aanzien van de RBON-begrenzings en functie-omslag zien wij als een belangrijke bijdrage in de gedachteontwikkeling over de inpassing van de maatregel uiterwaardverlaging. Wij willen deze denklijn dan ook overnemen in het advies. Ten aanzien van de grondstoffenvoorziening zal niet geadviseerd worden dit als neven-doelstelling op te nemen maar te beschouwen als een belangrijk onderdeel van de kostenbeheersing van uiterwaardverlaging. Het advies zal nadrukkelijk pleiten voor het mogelijk maken van delfstoffenwinning in de uiterwaarden, maar nadrukkelijk onder voorwaarden en gekoppeld aan de doelstellingen van hoogwaterbescherming en niet als doel op zich.

Maatregelenpakket

U adviseert om naast winterbedmaatregelen ook binnendijkse maatregelen te verkennen, inclusief de planologische voorwaarden om ontwikkelingen met onomkeerbare effecten op de mogelijkheden voor de waterafvoer te weren.

Uit uw brief blijkt dat een groot deel van de klankbordgroep vindt dat uiterwaardverlaging en verwijdering van zomerkades zoveel mogelijk moet worden beperkt tot waar dit voor de veiligheid strikt noodzakelijk is. Anderen hebben een gunstiger beeld van deze maatregelen. Gezien de grondstoffenmarkt wordt gesteld dat het verstandig is te beginnen met kribverlaging en opheffen van hydraulische knelpunten.

U adviseert zoveel mogelijk grond te hergebruiken, ook (bewerkte) zwaar vervuilde grond. Waar dit niet kan noemt u concentratie in bestaande diepe putten onder voorwaarde een uitweg. Uit uw brief blijkt dat een deel van de klankbordgroep ook benutting van nieuw te graven putten noodzakelijk en gewenst acht. U vraagt daarbij om benutting van de mogelijkheden van de beleidslijn Actief Bodembeheer en maatwerk met behulp van de beleidslijn Ruimte voor de Rivier.

In reactie hierop willen wij graag het volgende noemen. Zoals bij een eerder punt is toegelicht zijn wij van mening dat de planvorming voor de uitvoering van maatregelen in het komende jaar gericht kan en moet worden op winterbedmaatregelen. Daarnaast is er, vanwege de verwachting dat in de toekomst als gevolg van klimaatverandering vaker en hogere hoogwaters zullen optreden, de noodzaak tijdig voorbereidingen te treffen voor maatregelen na die periode. Daarbij zijn wij van mening dat onder andere aangestuurd moet worden op het aangeven van locaties voor binnendijkse maatregelen in het ruimtelijk beleid, hetgeen wij in ons advies RVR nog eens zullen onderstrepen. Overigens worden gedurende de voorbereiding van de Vijfde Nota Ruimtelijke ordening de betrokken departementen, provincies en waterschappen vanuit ieders verantwoordelijkheid betrokken bij het formuleren van een lange termijn beleid voor het binnendijks gebied als onderdeel in de hoogwaterbescherming.

Zoals wij eerder in deze brief toelichtten vormt uiterwaardverlaging samen met lokale dijkverlegging en het opheffen van knelpunten de set voorkeursmaatregelen in een duurzaam maatregelenpakket zoals wij dat in ons advies willen voorstellen.

Kribverlaging is met name mogelijk in bovenstroomse gebieden en levert geen nieuwe kansen voor natuurontwikkeling. Wij willen deze maatregel pas in tweede instantie inzetten en bij voorkeur reserveren voor situaties waarin zich nog hogere maatgevende afvoeren gaan voordoen. Daarbij is het uitgangspunt voor het nemen van rivierverruimende maatregelen altijd dat dit gebeurt waar dit voor de veiligheid noodzakelijk is. Bij de uitwerking van deze maatregelen kan in het licht van mogelijk hogere afvoeren in de toekomst en binnen de redelijke grenzen van kosten en effecten een zo ruim mogelijke dimensionering nagestreefd worden.

Dat vanwege de financiering van de uiterwaardverlaging afstemming met de vraag op grondstoffenmarkt van belang is wordt onderkend, zij het dat de mogelijkheden hiervoor mede door de veiligheidsdoelstelling wordt bepaald, welke uitgaat van een planperiode tot aan 2015.

In de denklijn over het verwerken van onbruikbare uiterwaardengrond zullen wij in ons advies aangeven dat voor de financiering van een substantieel areaal uiterwaardverlaging het graven van nieuwe putten ten bate van bergingsruimte een noodzakelijke maatregel is. Aan deze ontgrondingen zullen nadere voorwaarden gesteld moeten worden en er zal nadrukkelijk een koppeling moeten zijn met de noodzaak tot maatregelen in het kader van hoogwaterbescherming. Dit zal in de aanpassing van het Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen en in het daarbij aansluitende provinciale ontgrondingenbeleid worden uitgewerkt.

Wij zijn met u van mening dat de mogelijkheden van de Beleidslijn Actief Bodembeheer ten volle benut moeten worden. Ook onderschrijven wij uw uitspraak dat de huidige afvoercapaciteit niet mag verminderen. Om die reden is de Beleidslijn Ruimte voor de Rivier van groot belang. Deze beleidslijn blijft voor de toekomst van kracht, ook na uitvoering van maatregelen in de komende periode, en zal na evaluatie worden opgenomen in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (PKB). Maatwerk is in de afwegingssystematiek van de beleidslijn opgenomen en wordt als zodanig ook in de praktijk toegepast.

Samenwerking en integrale planuitwerking

U pleit in uw advies voor samenwerking bij de uitvoering op traject- en projectniveau. Tevens stelt u dat het verweven van functies en het vermijden van functiewijziging of functieverlies als uitgangspunt zou moeten dienen.

Wij zijn van mening dat samenwerking tussen betrokken overheden en maatschappelijke organisaties bij planvorming en realisatie een belangrijke voorwaarde is voor de kwaliteit van besluiten en de aansluiting daarvan bij maatschappelijke wensen.

Wij willen om die reden in ons advies een werkwijze voorstellen die er op gericht is om binnen de systematiek van de Rijksprojectenprocedure de besluitvorming voor te bereiden in een nauwe samenwerking tussen betrokken overheden en in overleg met maatschappelijk betrokken organisaties. Ervaringen die opgedaan zijn bij de dijkversterkingsprojecten kunnen daarbij als voorbeeld dienen.

Het uitgangspunt voor het ontwerp van maatregelen vormt het kader van de Vierde Nota Waterhuishouding, welke uitspraken bevat ten aanzien van scheepvaart, natuur, landschap en cultuurhistorie, recreatie, landbouw en bedrijvigheid. De mate waarin naast hoogwaterbescherming ook andere doelstellingen, met name op het gebied van natuur en recreatie, kunnen worden gerealiseerd, is nauw verbonden met het financieringsvraagstuk dat in het advies zal worden gesignaleerd. Zoals eerder in onze reactie aangegeven zullen wij de financiële participatie van betrokken overheden daartoe verder uitwerken en zal tevens nader in beeld gebracht moeten worden in hoeverre de markt, met name het ontgrondend bedrijfsleven, een rol kan spelen.

Instrumentarium

In uw brief pleit u voor compensatie van eventuele schade voor de landbouw en het overige bedrijfsleven bij functiewijziging en vernatting/verdroging, uit te voeren volgens het bestaande en eventueel nieuw instrumentarium en bij voorkeur volgens het principe grond voor grond. U pleit voor grondaankoop op vrijwillige basis. Eigenaren zouden niet aansprakelijk moeten zijn voor diffuse verontreiniging uiterwaard. U vraagt aandacht voor particulier en agrarisch natuurbeheer en beveelt PPS-construc-ties aan.

Wij zijn van mening dat compensatie van directe planschade een gebruikelijke werkwijze is bij de realisatie van dit soort projecten. Daarnaast zijn in het kader van het natuurbeleid en in het kader van de landinrichting diverse werkwijzen beschikbaar om functie-verandering op een verantwoorde manier te begeleiden. Dit zal in de planvormingfase duidelijk in kaart gebracht moeten worden. Wij achten het niet noodzakelijk een nieuw instrumentarium te formuleren.

Wij vinden dat grondaankoop op vrijwillige basis ook voor rivierverruiming de eerste benadering zal moeten zijn, waarbij in verband met de zekerstelling van de noodzakelijke veiligheid tevens de mogelijkheid beschikbaar moet komen om zonodig en in laatste instantie tot onteigening over te gaan. Wij zien hierin een vergelijking met de werkwijze die bij dijkversterkingen op dit moment gebruikelijk is.

Wij zijn van mening dat grondeigenaren niet aansprakelijk gesteld kunnen worden voor diffuse verontreinigingen die uit rivierwater afkomstig zijn.

Ten aanzien van het particulier natuurbeheer zijn wij van mening dat als daartoe de wens bestaat hiervoor de mogelijkheid geboden kan worden wanneer het te verenigen is met de inrichting ten behoeve van veiligheid, de natuurdoelen en de beheersing daarvan.

In verband met publiek private samenwerking (PPS) zullen wij in ons advies voorstellen dat Rijkswaterstaat en provincies de mogelijkheden van PPS bij de uitvoering van werken scherper in beeld brengen, in overleg met de particuliere sector, met name het ontgrondend bedrijfsleven.

Namens de bestuurlijke begeleidingsgroep
van het project Ruimte voor Rijntakken

ir J.H. Jansen, voorzitter

Colofon

De Nota van reacties en commentaar is uitgebracht door de Bestuurlijke Begeleidingsgroep Ruimte voor Rijntakken.

Hierin hebben zitting:

De heer J. de Bondt
De heer ir. J.C. Boxem

De heer W.A. Burgering

De heer mr.drs. A.C.M. van Eekhout

De heer ir. A.W. van der Hoek

De heer ir. J.H. Jansen (voorzitter)

De heer ir. C. Jol (projectleider)

Mevrouw mr. J.G.J. Kamp

De heer H.J.M. Kemperman

De heer drs. R.J. Persoon

De heer drs. S. Schaap

De heer A.S. Scholten

De heer ir. H.Th.C. van Stokkom (secretaris)

De heer ir. D. Vergunst

De heer ir. D.P. Visser

De heer dr. H.A.M.A. de Vries

Gedeputeerde van Provincie Gelderland

Gedeputeerde van Provincie Gelderland, namens de Stuurgroep Nadere Uitwerking Rivierengebied

Burgemeester van Barneveld (voorheen van Rijnwaarden), namens de Vereniging van Nederlandse Riviergemeenten

Dijkgraaf van Polderdistrict Groot Maas en Waal, namens de Gelderse Waterschapsbond

Hoofd waterkeren van Hoofdkantoor Rijkswaterstaat

Hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat, directie Oost-Nederland

Rijkswaterstaat, directie Oost-Nederland

Gedeputeerde van Provincie Utrecht

Gedeputeerde van Provincie Overijssel

Burgemeester van Huissen, namens de Vereniging Nederlandse Riviergemeenten

Dijkgraaf van Waterschap Groot Salland, namens de Overijsselse Waterschapsbond

Wethouder van Deventer, namens de Vereniging Nederlandse Riviergemeenten

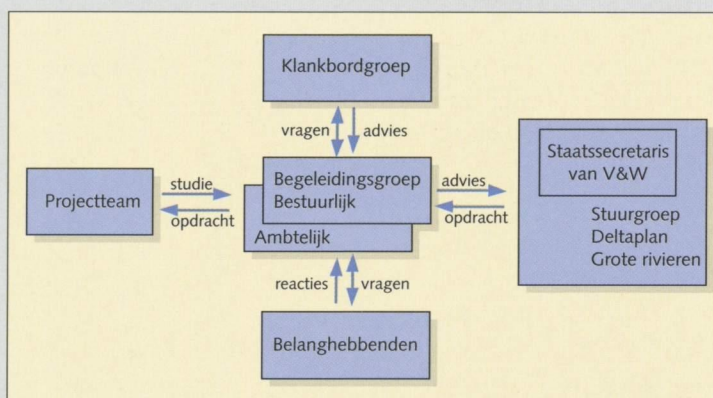
Directeur Water van Rijkswaterstaat directie Oost-Nederland

Dijkgraaf van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

Directeur van LNV directie Oost

Inspecteur Ruimtelijke Ordening Oost, Ministerie van VROM

Diverse instanties zijn bij het project betrokken geweest. Onderstaand schema geeft de overlegstructuur:

Inlichtingen

Algemene inlichtingen zijn te verkrijgen bij het projectsecretariaat van Ruimte voor Rijntakken, per adres:

Rijkswaterstaat directie Oost Nederland, Postbus 9070, 6800 ED ARNHEM, telefoon 026-3688601.
U kunt vragen naar de heer C. Jol of de heer G. Hendriksen.

U kunt zich ook wenden tot de contactpersoon van één van de instanties die zijn vertegenwoordigd in de Bestuurlijke Begeleidingsgroep Ruimte voor Rijntakken:

Ministerie van VROM, Inspectie Ruimtelijke

Ordening,

Polderdistrict Groot Maas en Waal,

Vereniging Nederlandse Riviergemeenten,

Provincie Gelderland,

Provincie Utrecht,

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden,

Rijkswaterstaat, dir. Oost-Nederland,

DLG Gelderland,

Waterschap Groot Salland,

LNV, directie Oost,

Provincie Overijssel,

Provincie Zuid-Holland,

De heer ing. J. van den Broek,

026-3528495

De heer ing. B.G. de Bruijn,

0487-516144

De heer ir. T.F.W. Gijzel,

024-3292759

De heer ing. H. de Hartog,

026-3599564

De heer ing. E.C. Hazenoot,

030-2583435

De heer ing. J. Heijs,

030-6345822

De heer ir. C. Jol,

026-3688565

De heer ir. W.P.M. Tiggeloven,

026-3781241

De heer ing. L. Vos,

038-4557312

De heer drs. R.J. van der Wal,

0570-668888

De heer ir. P. Werksma,

038-4251548

De heer ing. J.G. Westerhoven,

070-4416205

Tekst en eindredactie:

Vormgeving:

Drukwerk:

Projectsecretariaat Ruimte voor Rijntakken

Dratex, Lelystad

Drukkerij Feiko Stevens, Emmeloord

Wijzigingen voorbehouden.

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Arnhem, februari 2000